

Näokolju ja koljupõhimiku trauma

Kaur Valk

Ila radioloogia
resident

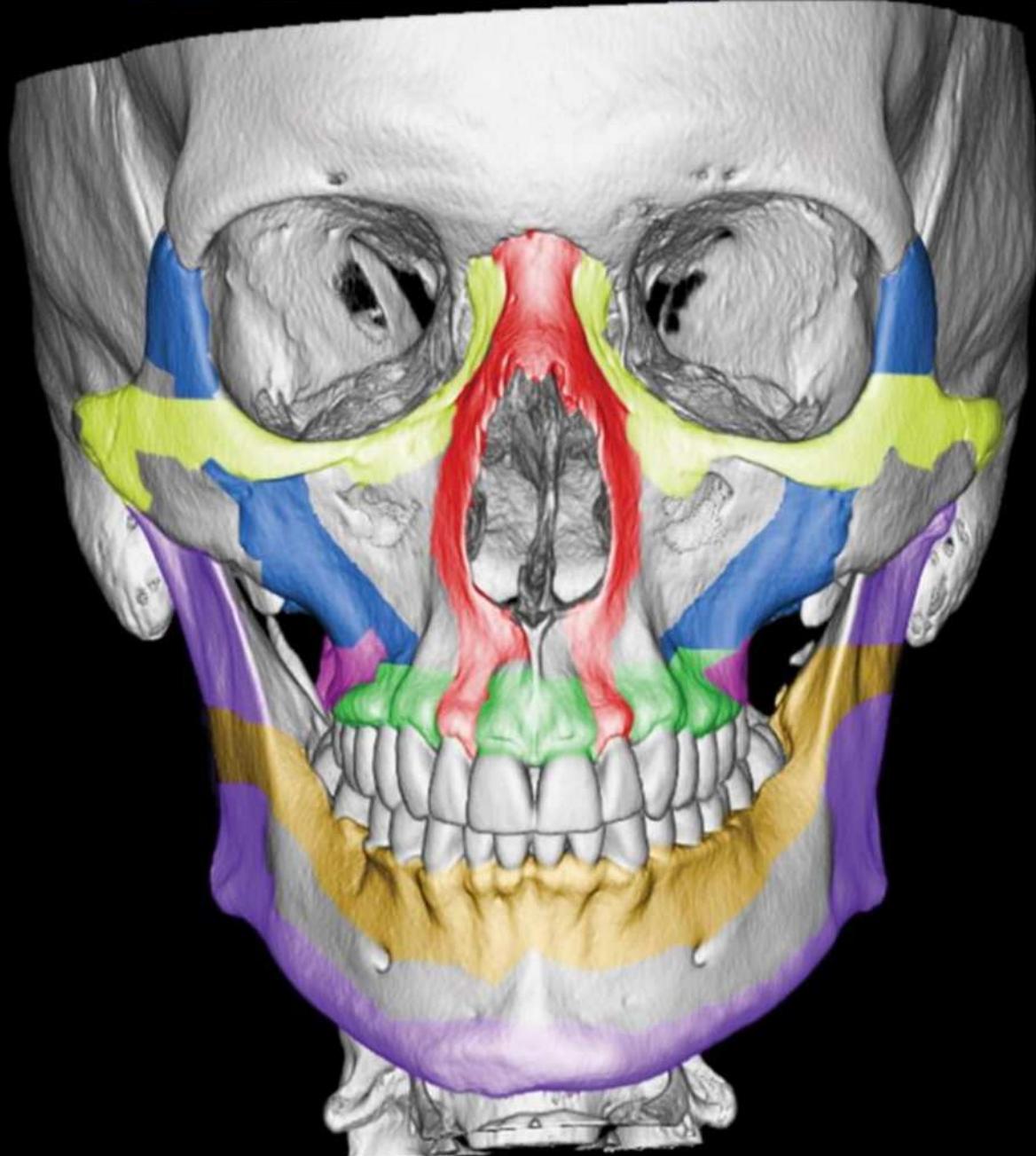
TÜK

27.10.2021

Näokolju trauma^{1, 2}

- KT-uuring esmavalik
  - Kirurgilise ravi planeerimiseks
  - Madala energiaga traumade korral lisandina aju nativ-KT-le ja/või lülisamba kaelaosa KT-le
  - Kõrge energiaga trauma korral lisandina polütrauma protokollile
- Radioloogid peaksid teadma kirurgidele olulisi anatoomilisi klassifikatsioone
- Vigastuste tuvastamiseks vajalik süsteematiiline lähenemine
  - Nt alt-ülesse või ülevalt-alla
- Mitut luud haaravad näokoljumurruud korduvad sageli sarnaste mustritena

Terminoloogia ja anatoomiline jaotus²

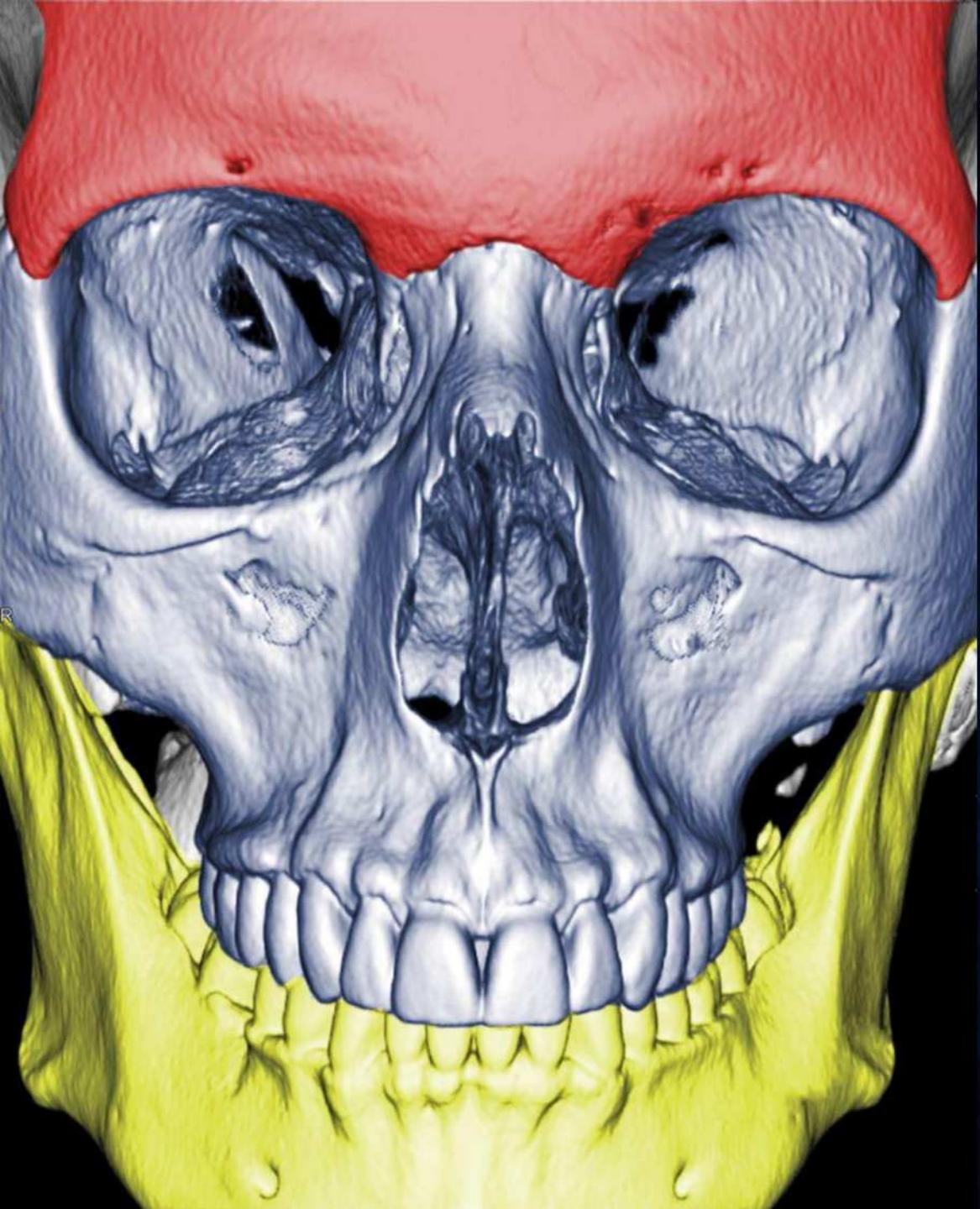

- Horisontaalsed:

- upper transverse maxillary (yellow)
- lower transverse maxillary (green)
- upper transverse mandibular (orange)
- lower transverse mandibular (purple)

- Vertikaalsed

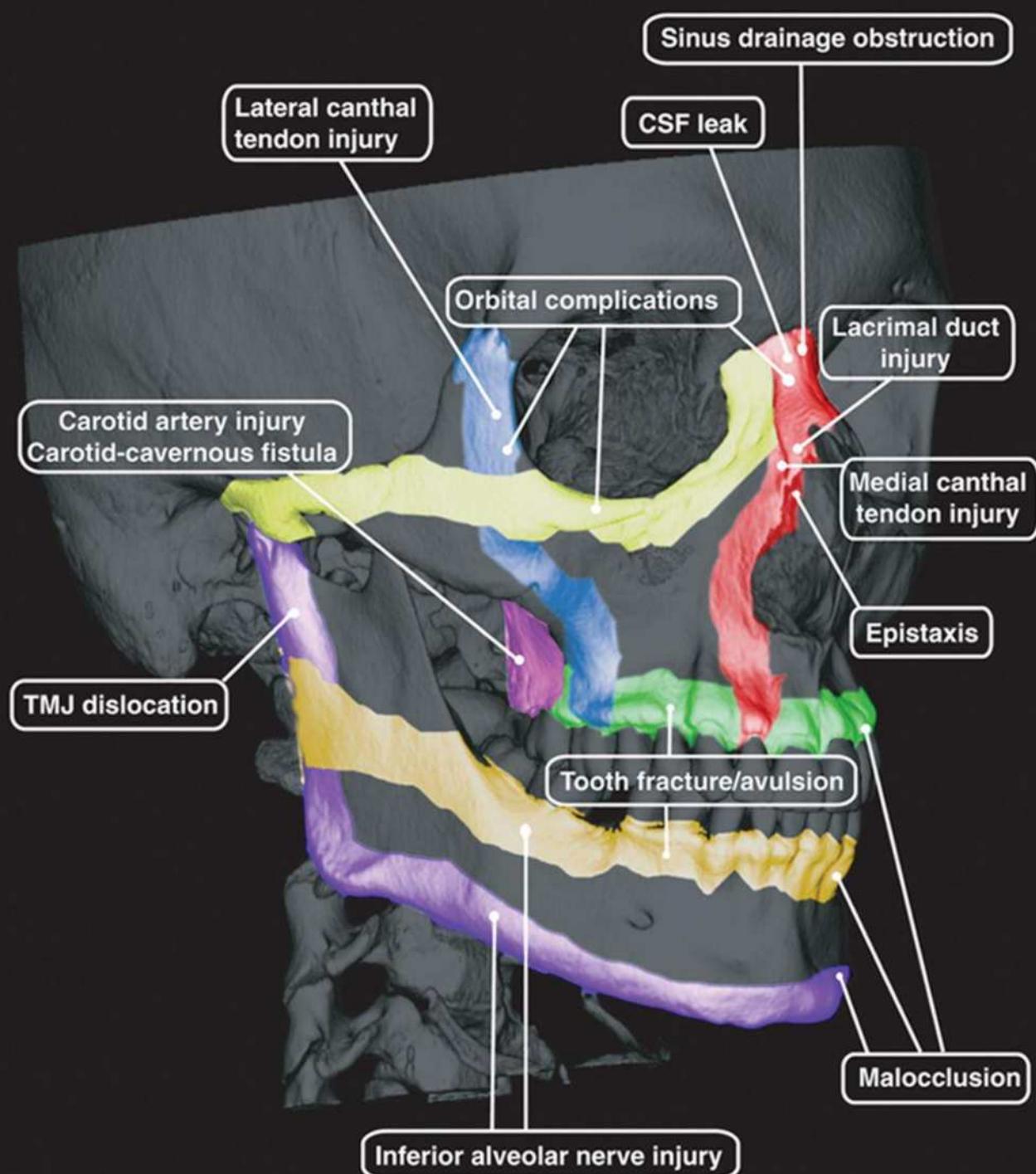
- medial maxillary (red)
- lateral maxillary (blue)
- posterior maxillary (magenta)
- posterior vertical mandibular (purple)

Murdude jaotus regioonideks:²

1. Ülemine
2. Keskmine
3. Alumine

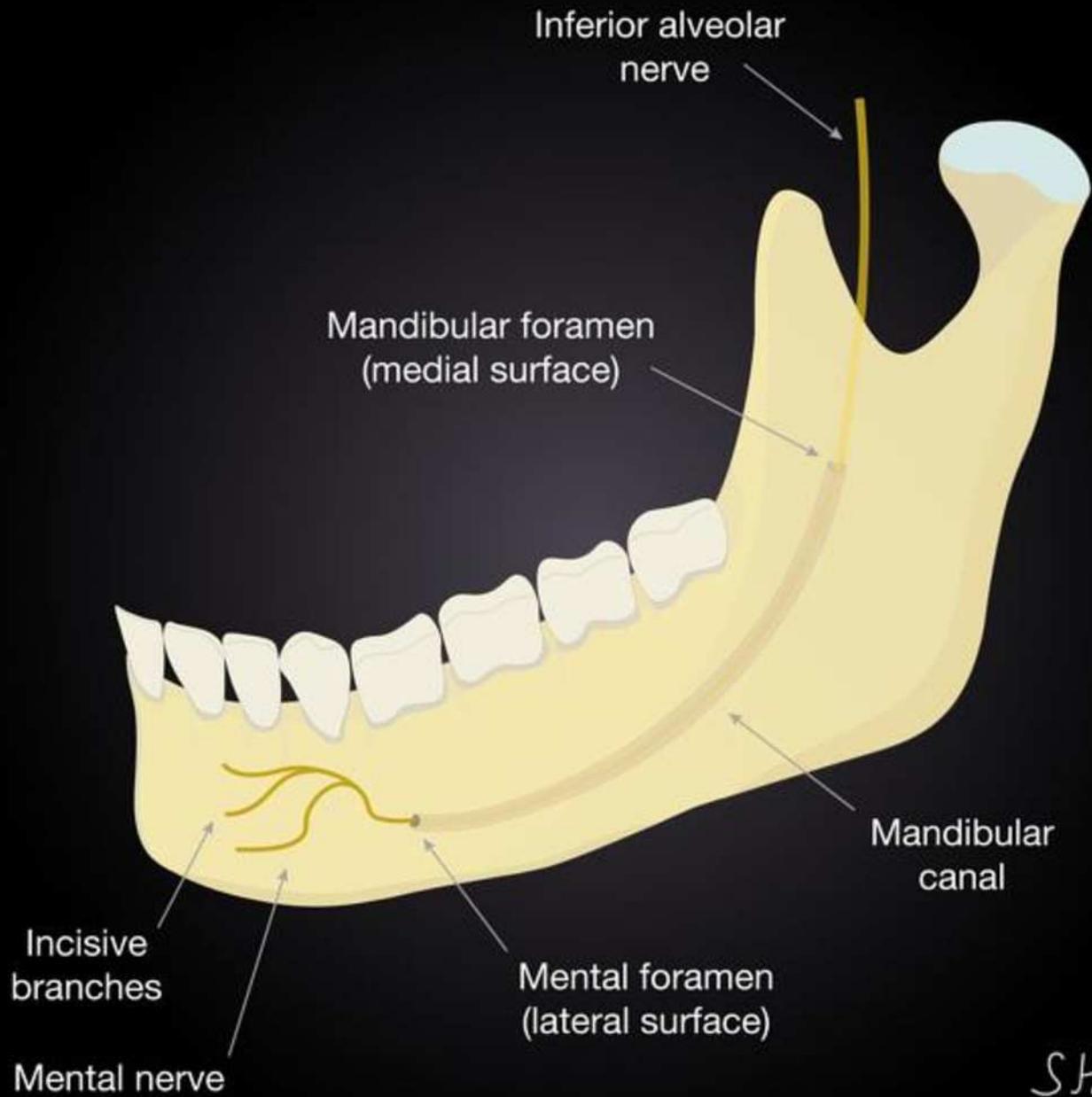
Näokolju murdude tüsistused^{1, 2}

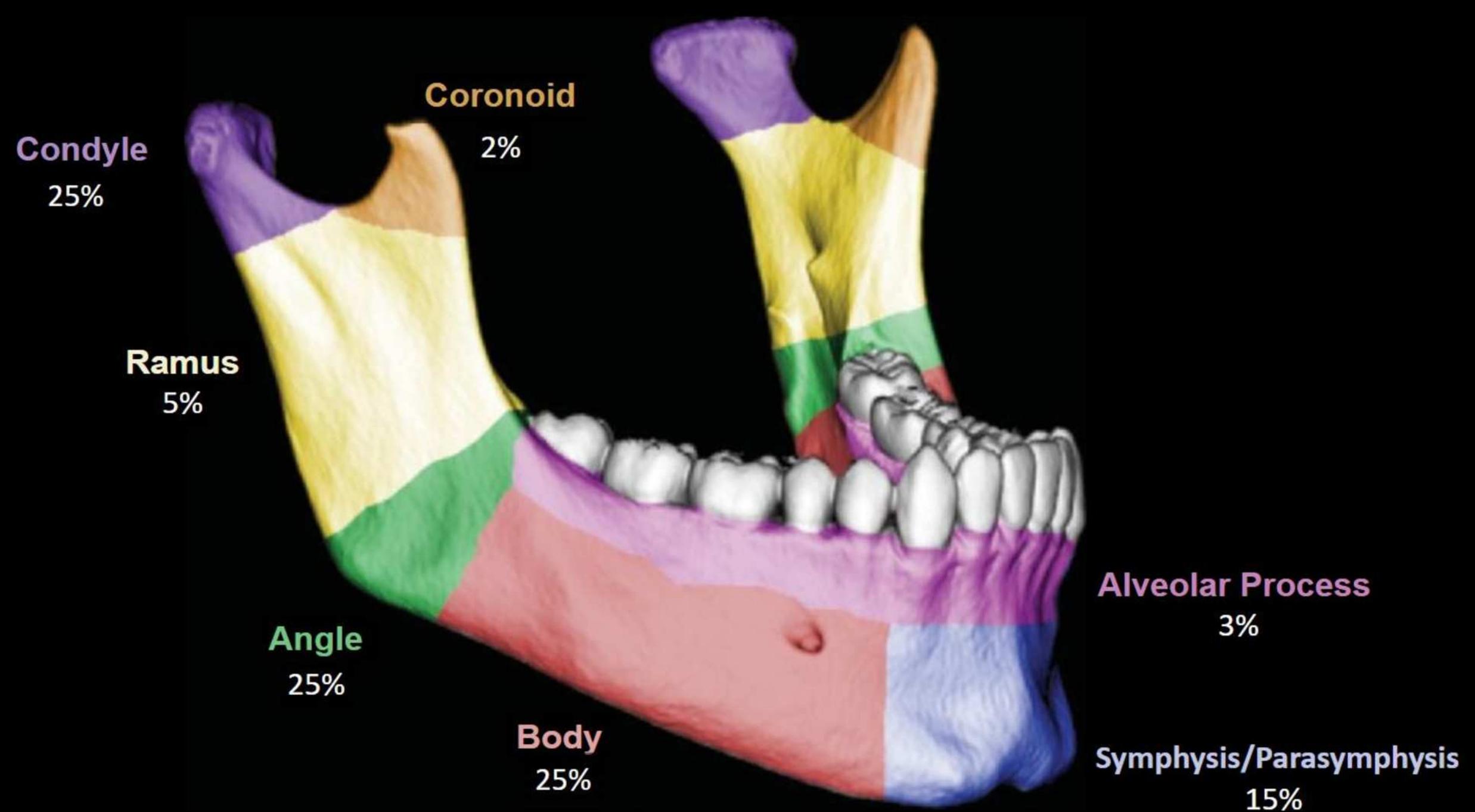

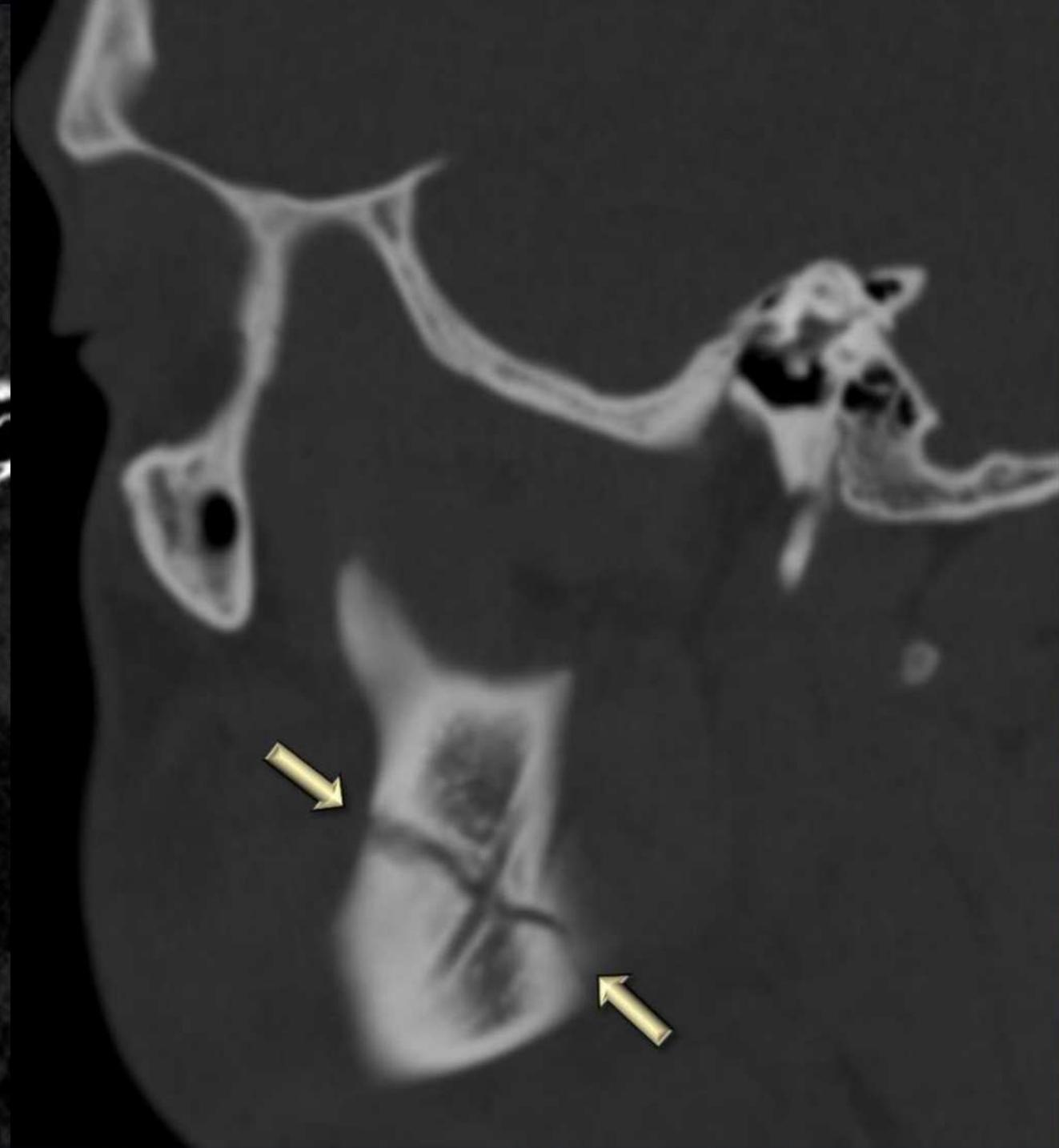
Affected structures	Complications
Intraorbital contents	Blindness, ophthalmoplegia and diplopia, increased orbital volume with exophthalmos
Nerve foramina	Orbital apex (CN I) → unilateral blindness Superior orbital fissure-(CN III, CN IV, CN V1, and CN VI) → ophthalmoplegia, diplopia, ptosis Mandibular canal (branch of CN V3) → anesthesia of the ipsilateral lower lip, chin, anterior tongue, and mandibular teeth.
Temporalis muscle impingement	Trismus
Teeth	Dental fracture, avulsion, devitalization, malocclusion, soft-tissue infection, airway aspiration
Drainage canals impairment	Frontal recess, sphenoethmoidal recess or ostiomeatal complex → mucocele Lacrimal duct → dacryocystitis
Medial canthal tendon	Telecanthus
Cribriform plate	Leakage of cerebrospinal fluid
Multiple middle face fractures, condylar fractures	Blunt carotid artery injury
Posterior extension	Blunt carotid artery injury, skull base nerve foramina affectation

Alalõualuu (*mandibula*)^{2,3}

- Kõige sagedasem pärast ninaluude murdusid
- Kirjeldada murru asukohta, fragmente, nihet ja mandibulaarkanali, alveolaarjätkete ja temporomandibulaarliigese haaratust

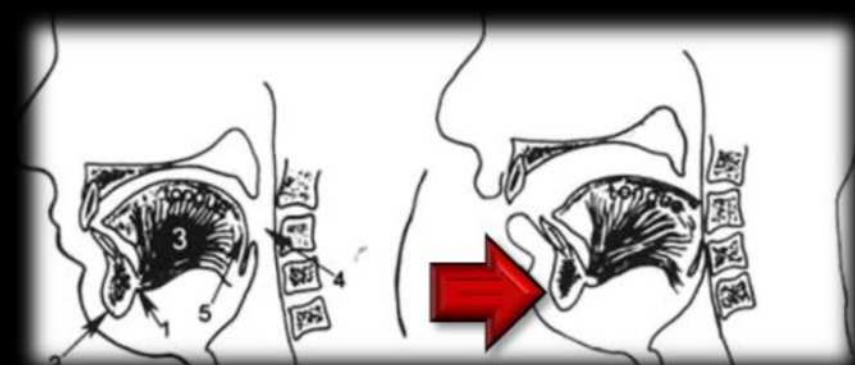
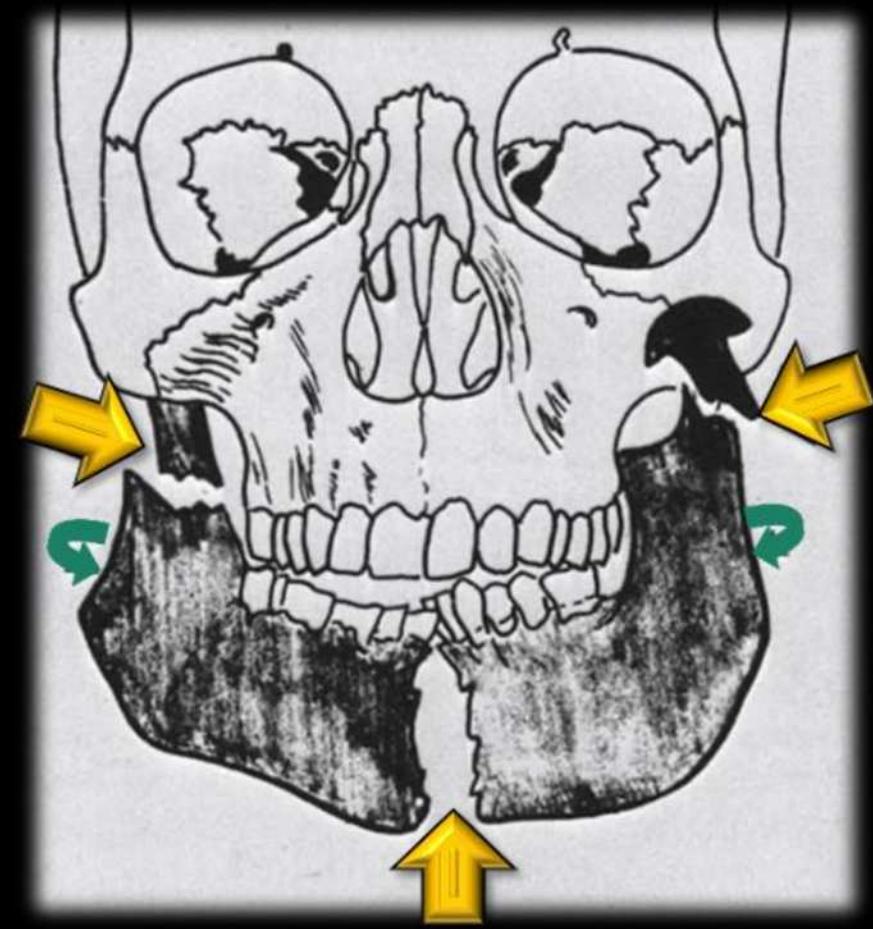

Ebastabiilne alalõualuu³

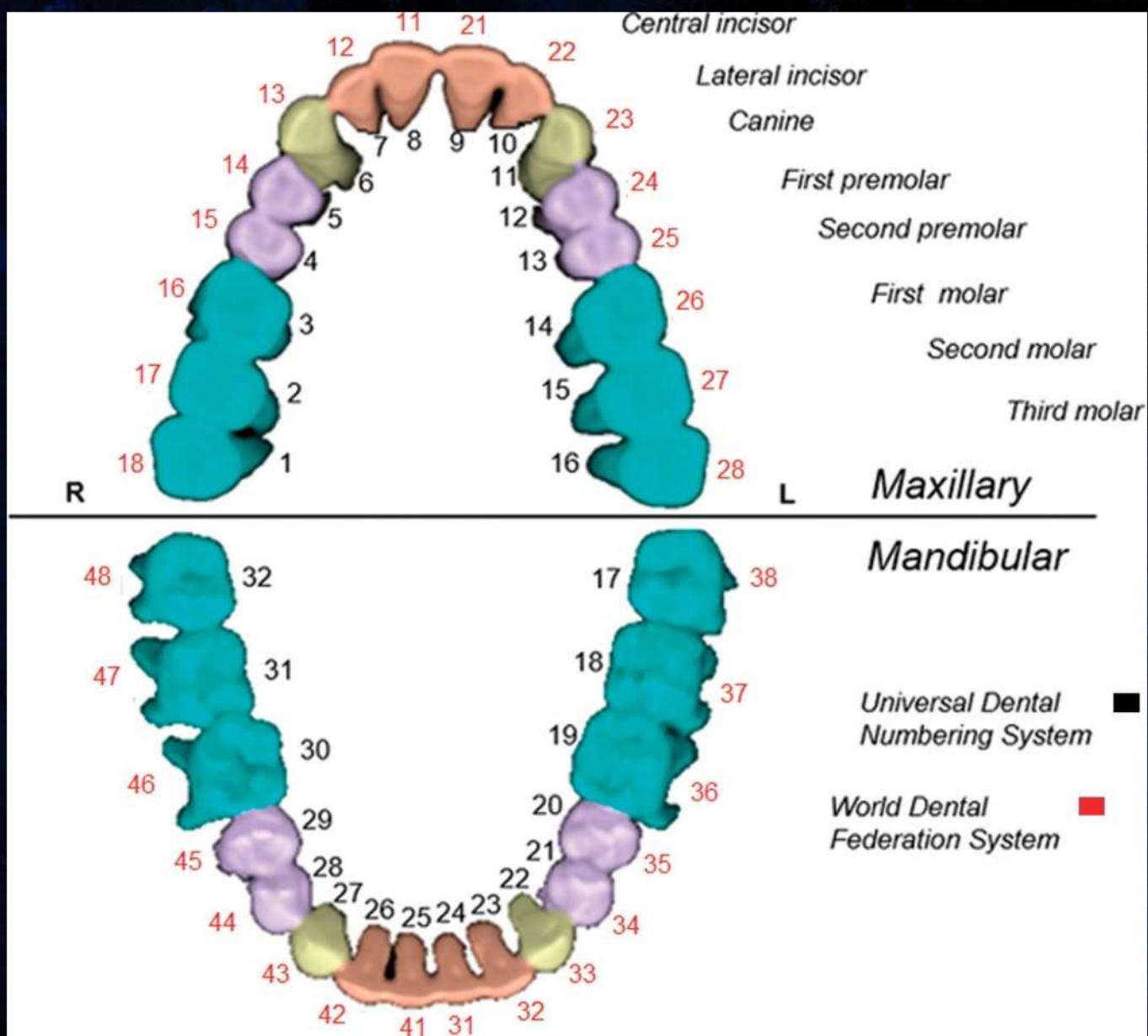
- Tekib trifokaalse murru korral
- Keele protrusiooni teostavad lihased muutuvad ebaefektiivseks
- Tekib alalõualuu posteroinferioorne tõmme
  - Oht hingamisteede sulguseks

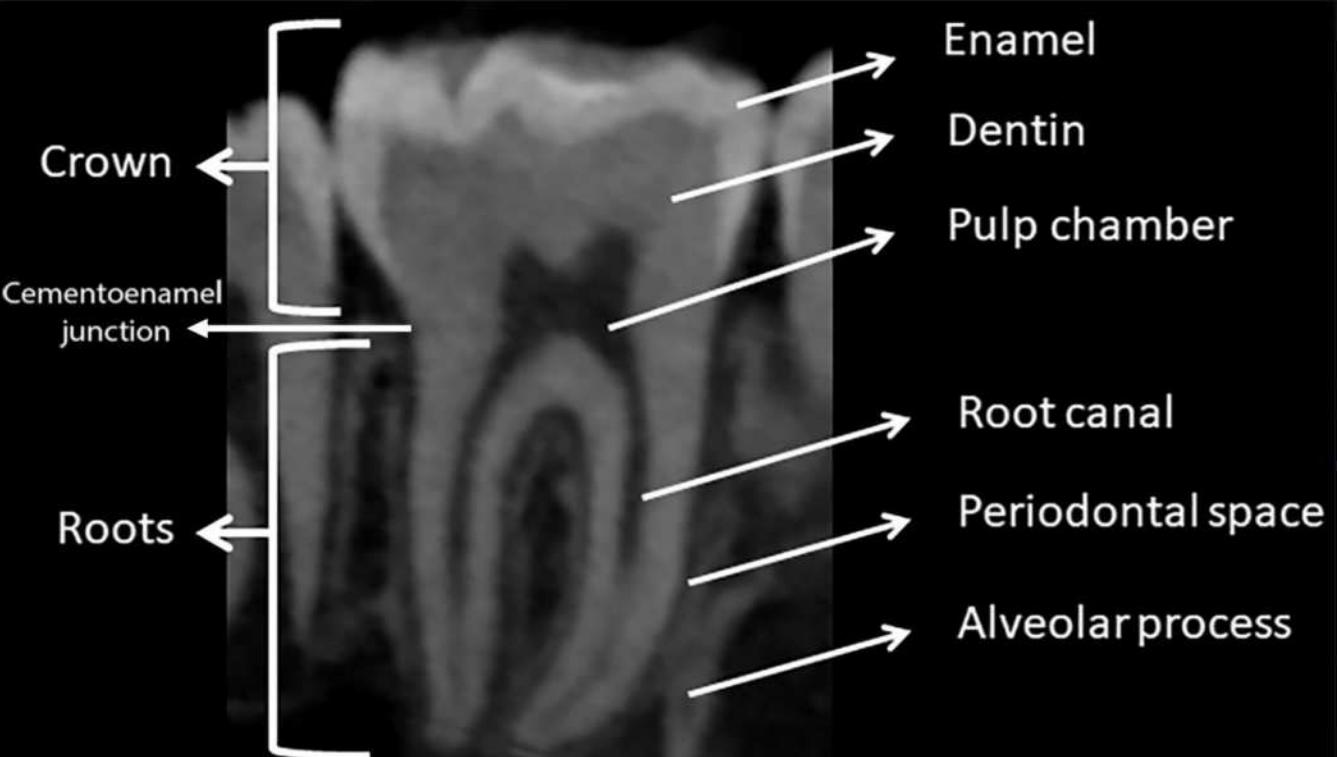
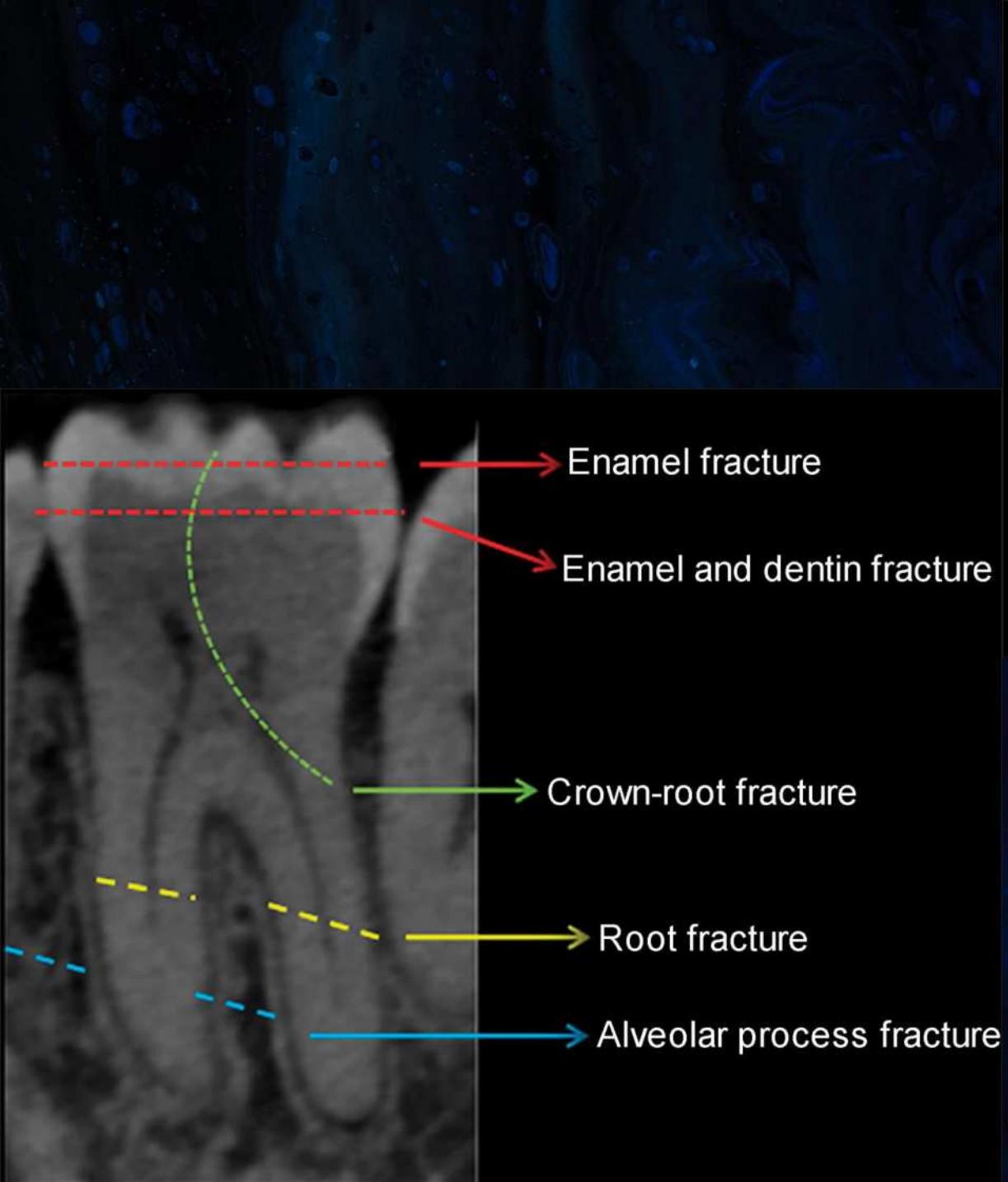

Gerlock AJ Jr. The flared mandible sign of the flail mandible. *Radiology*. 1976;119(2):299-300.

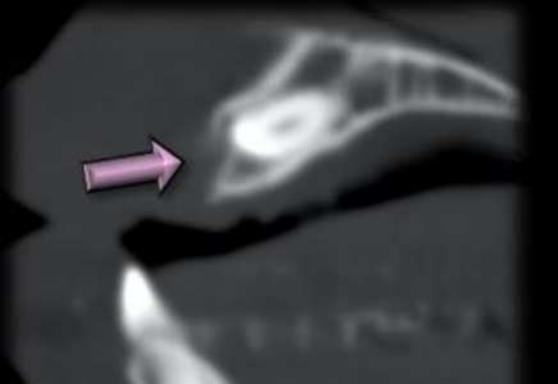
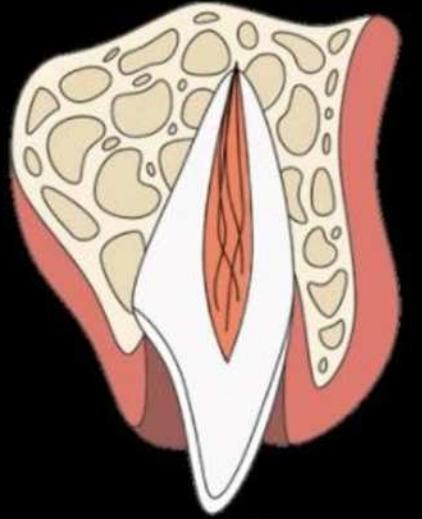
Dentoalveolaarsed murrud^{2, 3, 4}

- Hamba murrud võiks klassifitseerida krooni/juure murruks või nende kombinatsiooniks
- Vigastused saab jagada murruks, luksatsiooniks või avulsiooniks

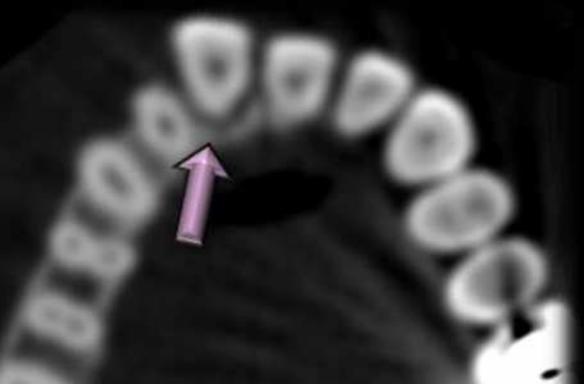
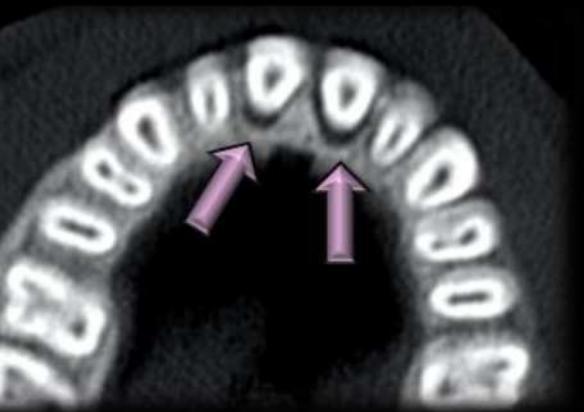
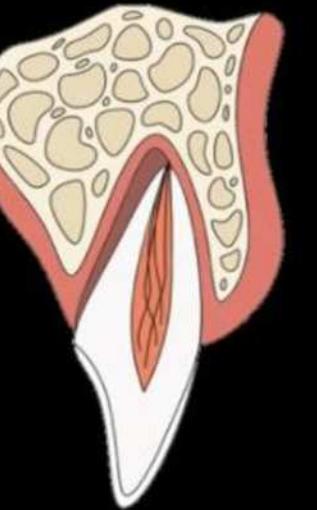

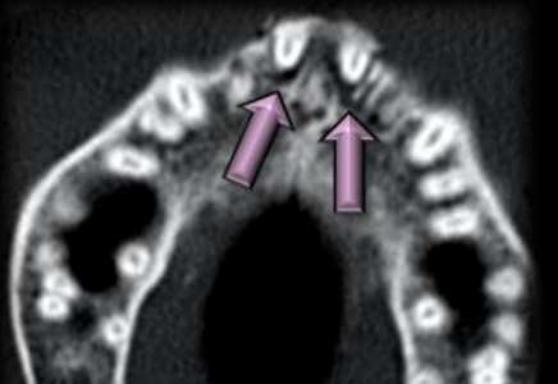
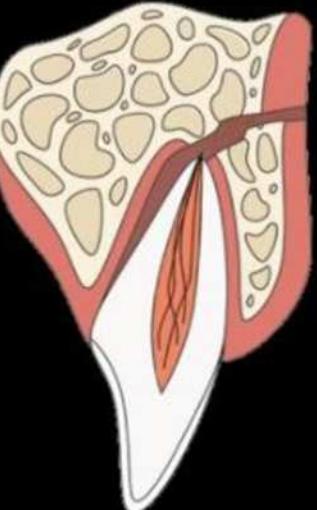
Intrusive Luxation/Impaction

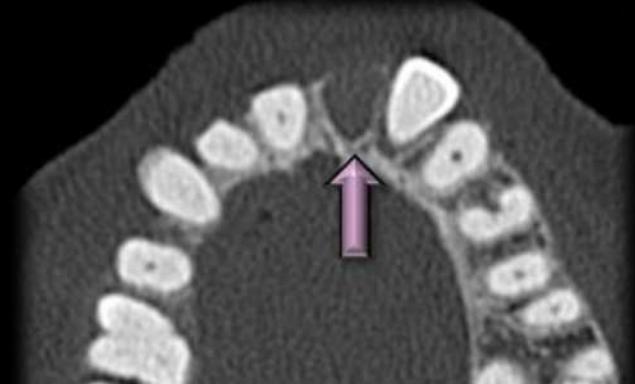
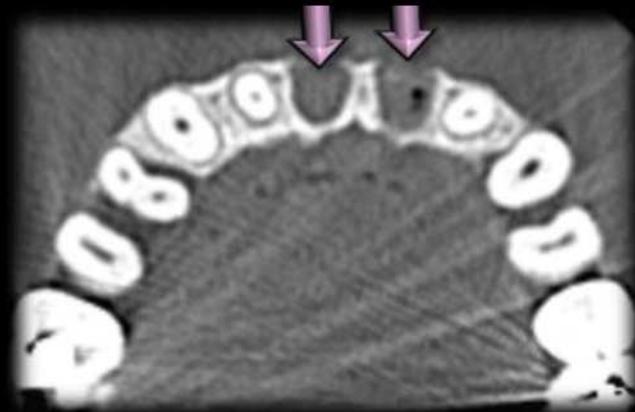
Extrusive Luxation

Lateral Luxation

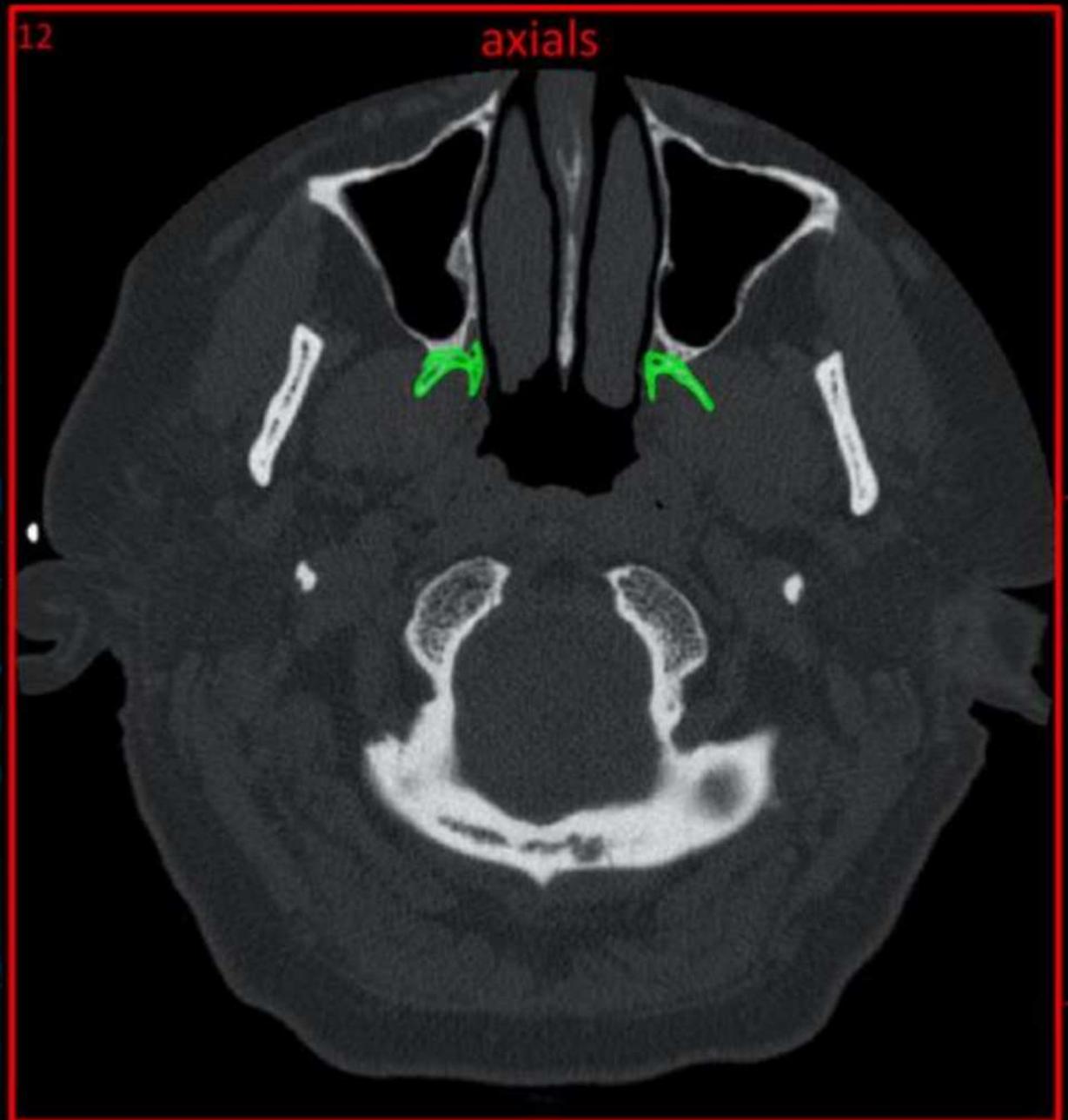

Avulsion

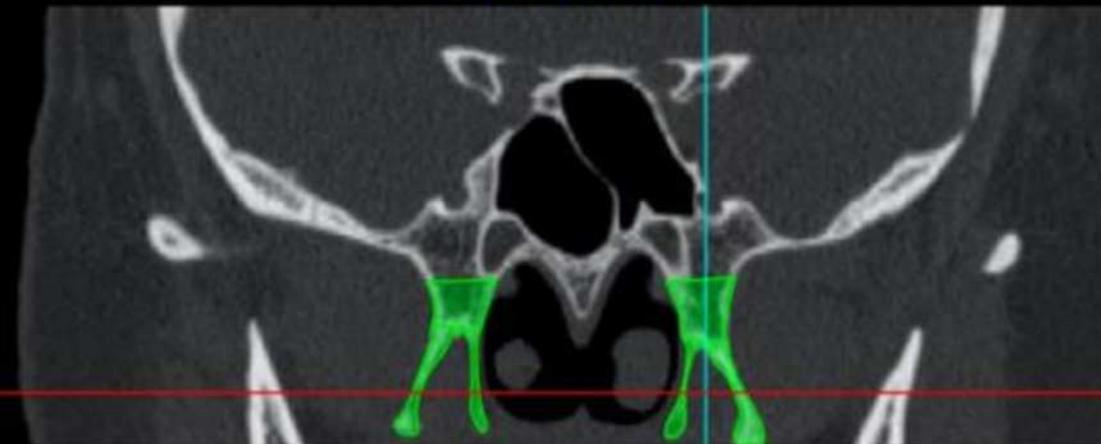
12

axials

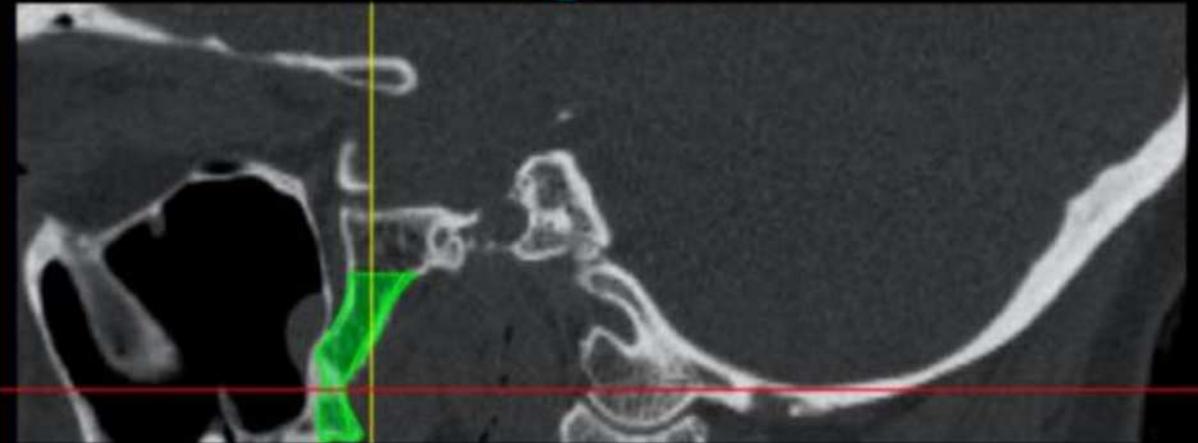
34

coronals

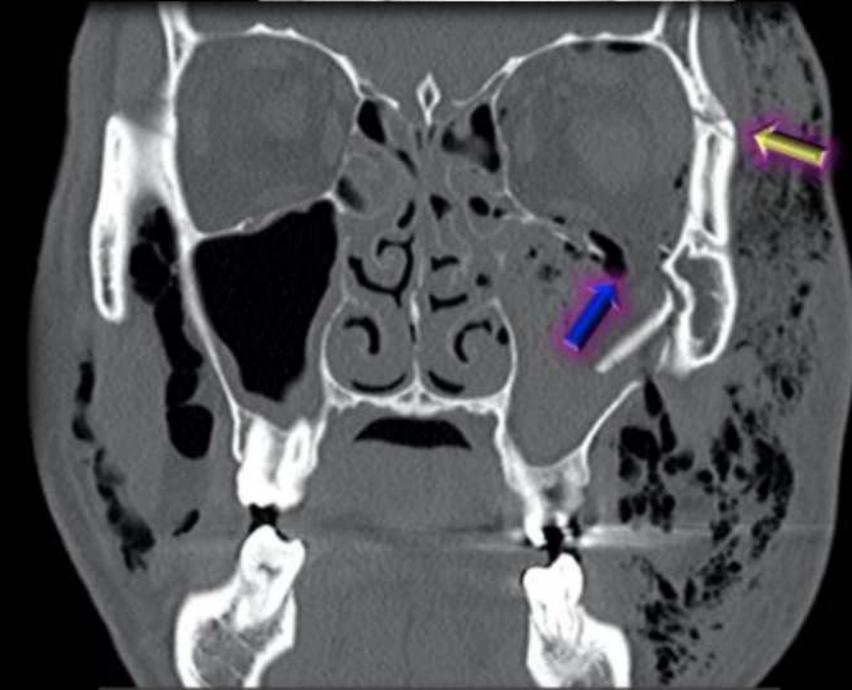
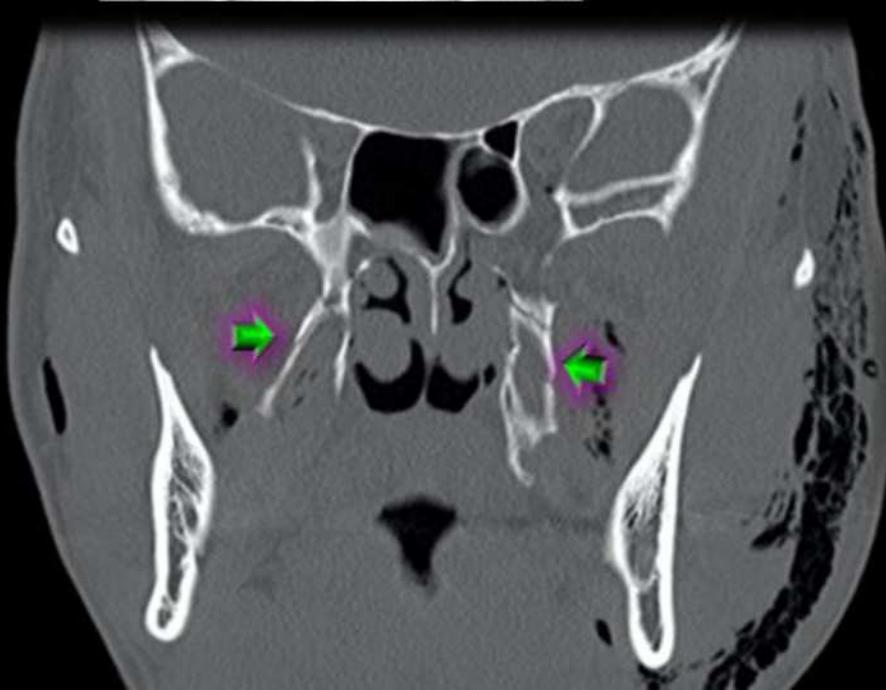
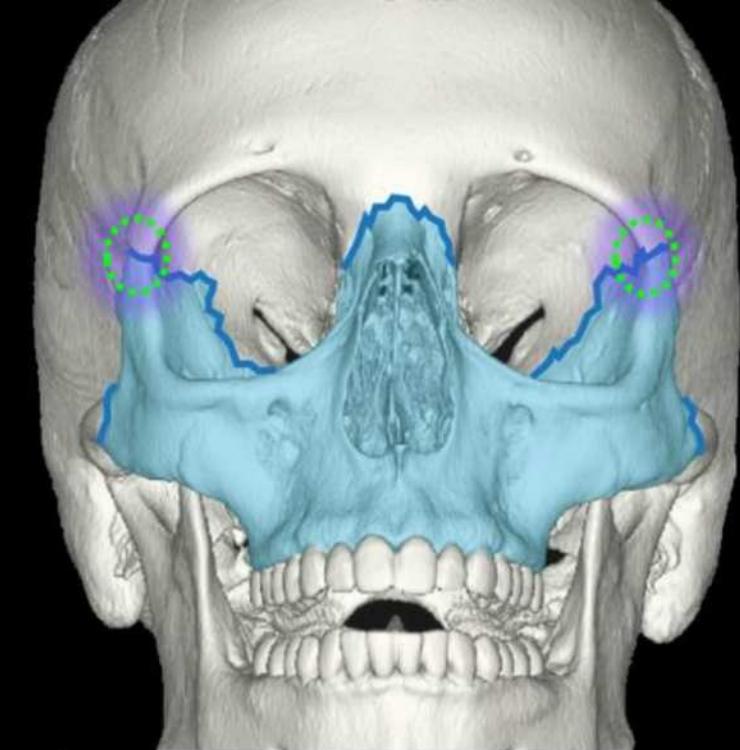
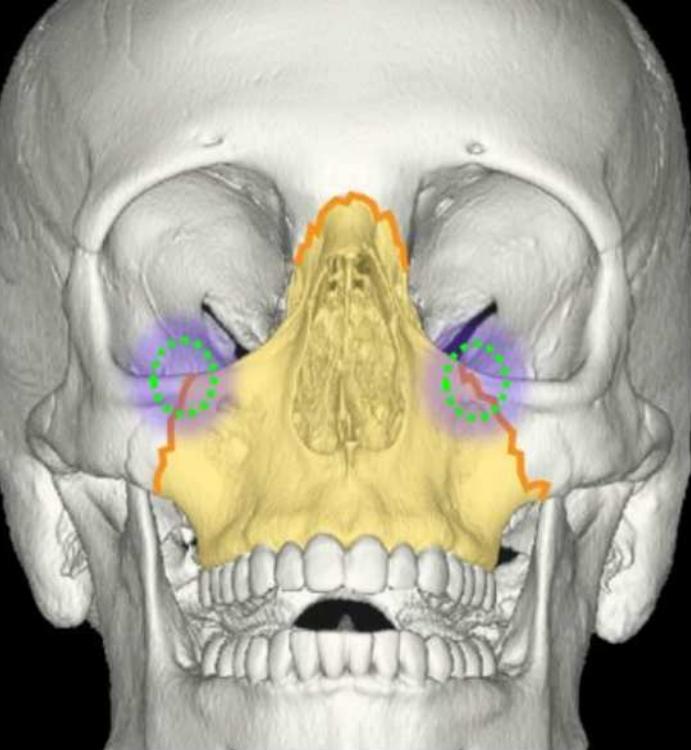
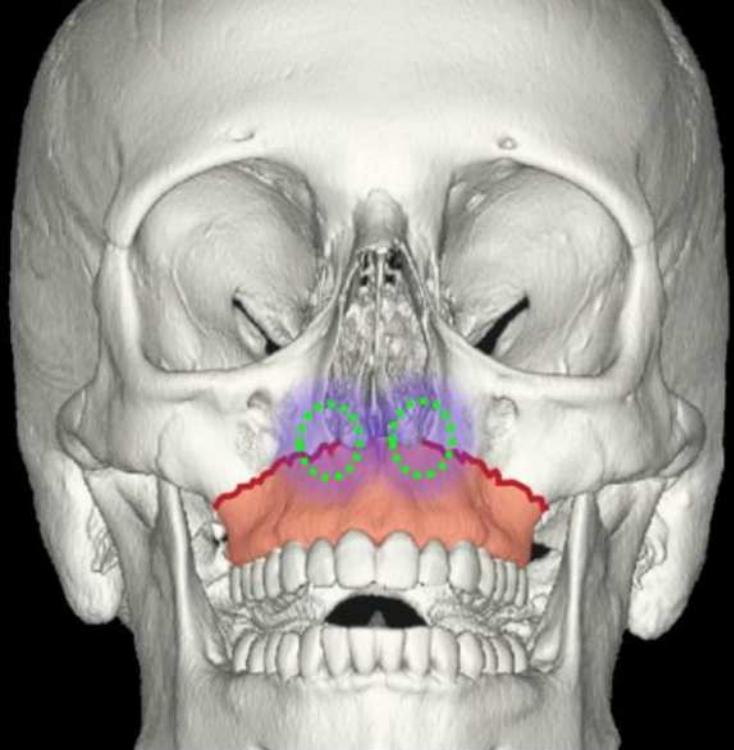
68

sagittals

Le Fort^{1, 3}

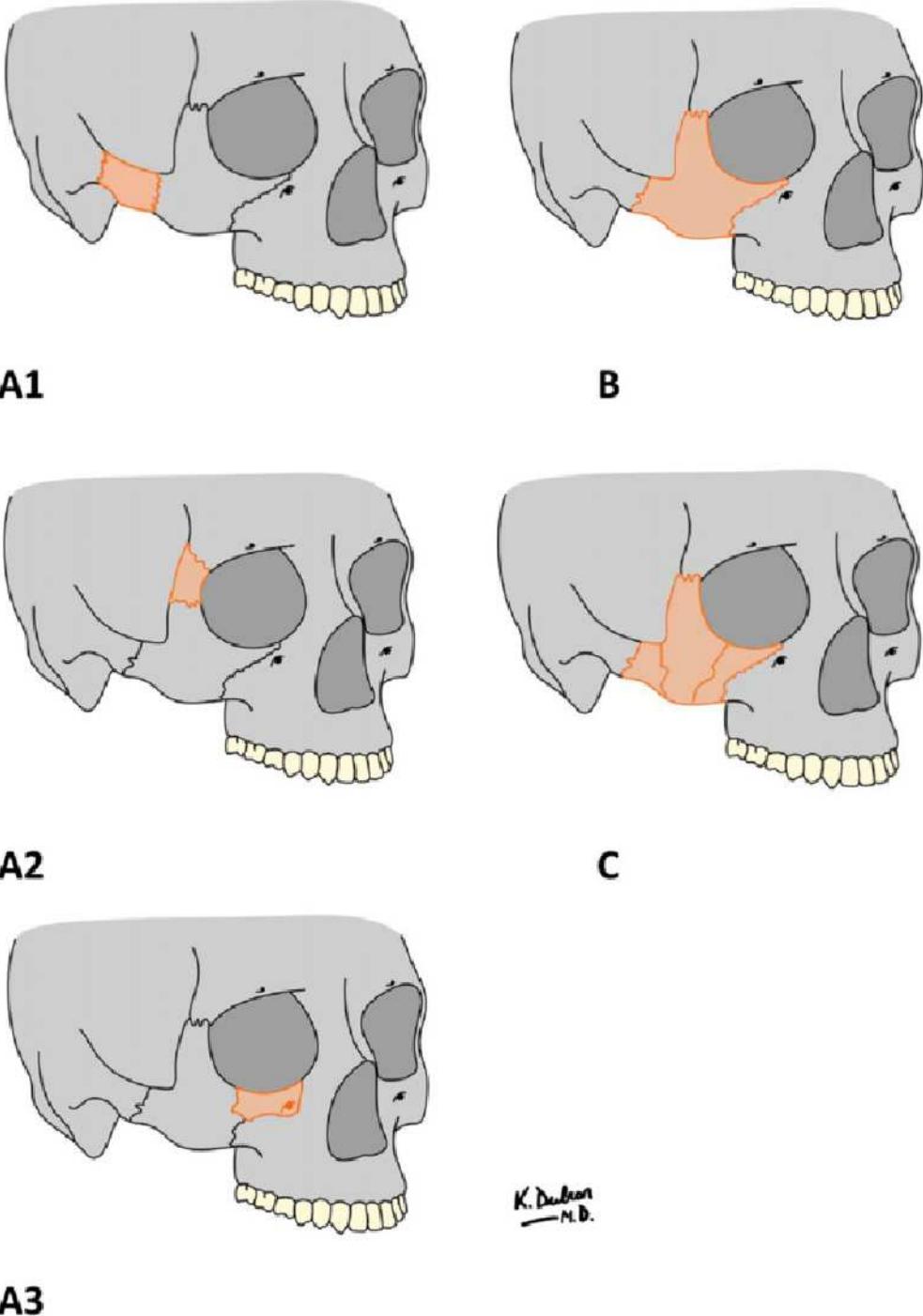
- *Le Fort I* ehk hõljuv suulagi
  - Eraldab kövasuulae ülejäänud näokoljust ja koljupõhimikust
  - Haarab maksillaarsiinuse seinasid
- *Le Fort II* ehk püramiidmurd
  - Põkimurd mis haarab mediaalse orbita seina ja orbita põhja
- *Le Fort III* ehk kraniofatsiaalne dissotsiatsioon
  - Haarab sarnaluud ja orbita lateraalset seina
- Eeldab tiibjätkete murdusid
  - 37% juhtudel on tiibjätkete murrud mitte Le Fort kompleksidega seotud

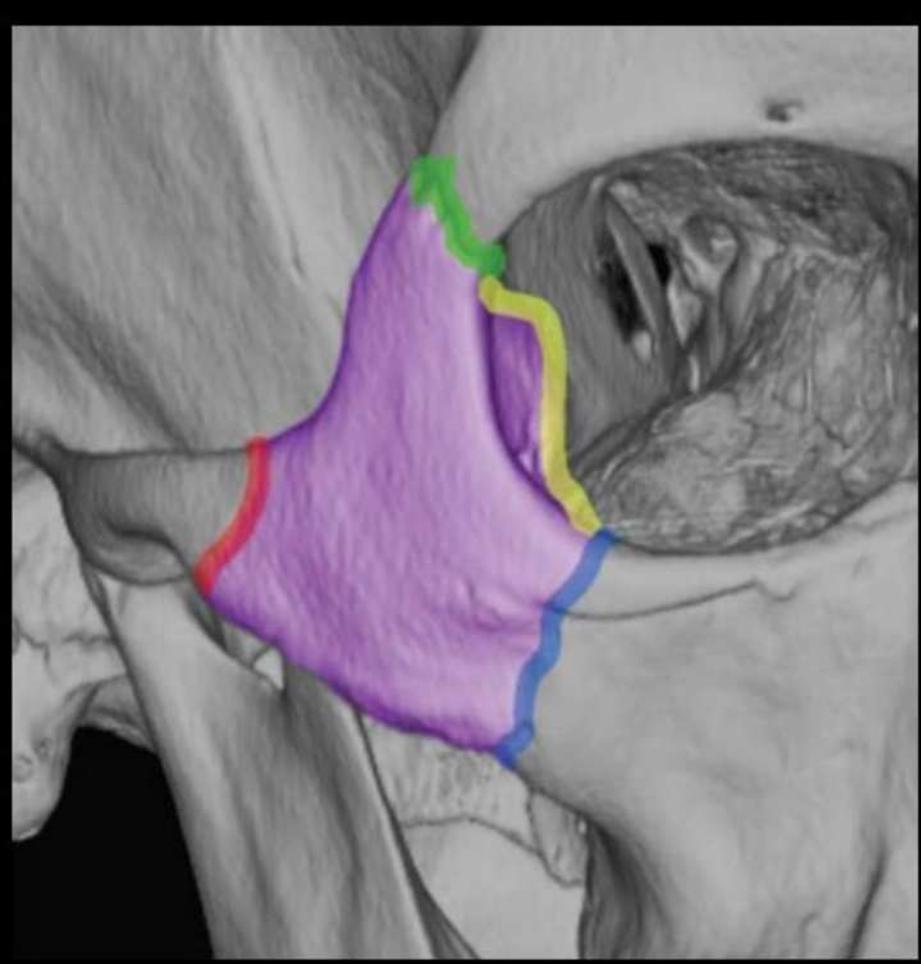

Zygomaticomaxillary complex (ZMC) murd^{2, 3, 7}

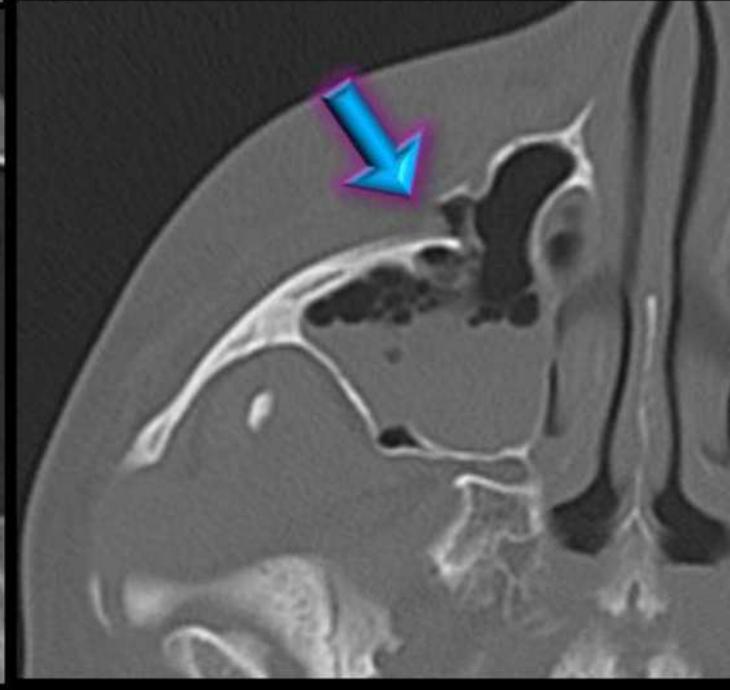
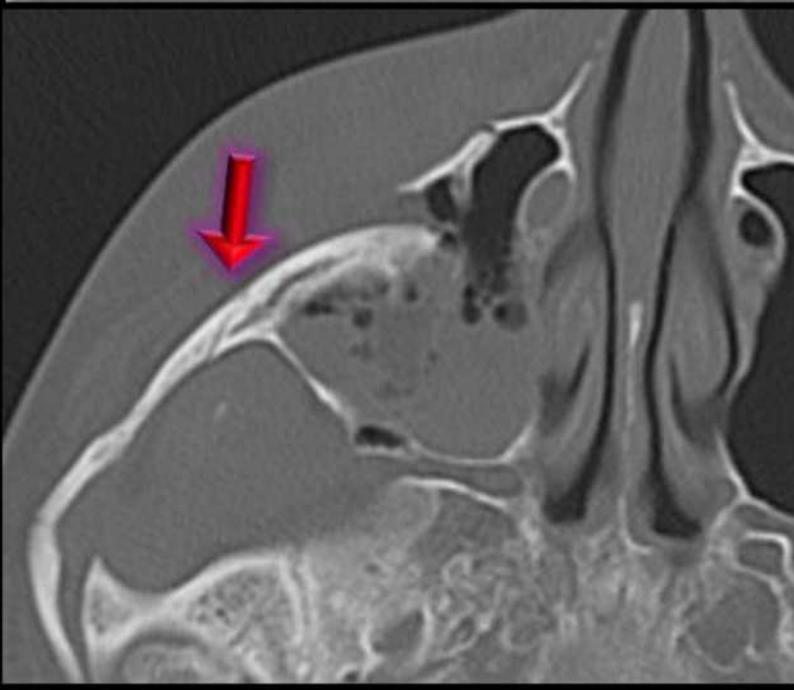
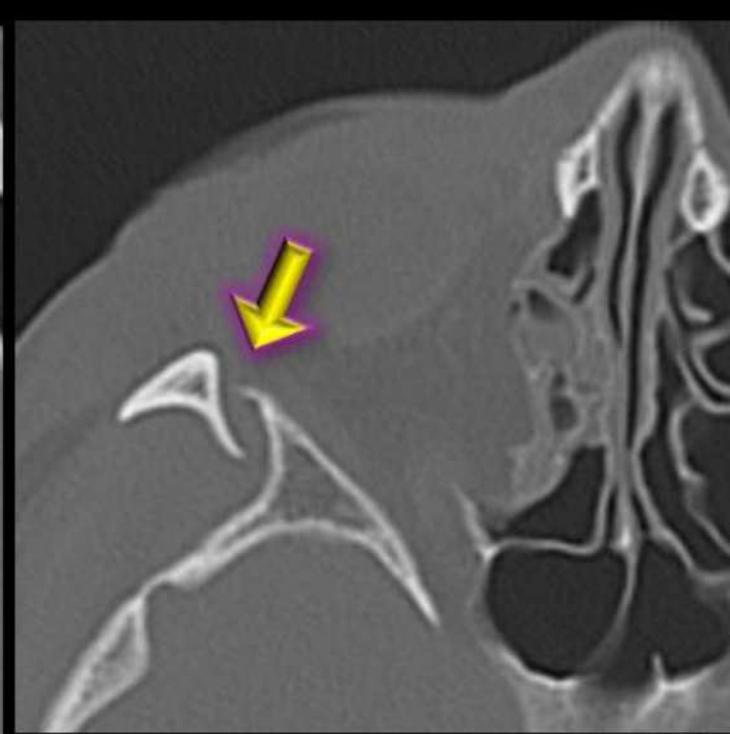
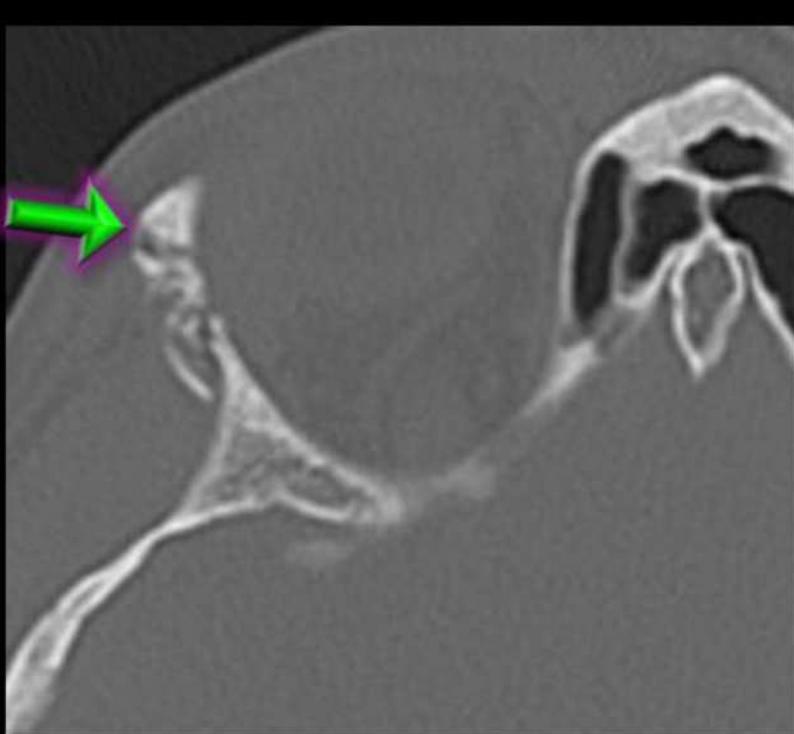
- Läbib kõiki nelja sarnaluu õmblust, tekib vabalt hõljuv sarnaluu
- Haarab orbita põhja ja maksillaarsiinuse lateraalseina
- Sageli saab viga ka *canalis infraorbitalis* (oht *n. infraorbitalis* vigastusele)
- Sarnaluu murdude Zingg klassifikatsioon
  - A: osalised, haaravad ühe sarnaluu jätk
  - B: eraldiseisev sarnaluu fragment
  - C: killunenud murrud

Vajavad kirurgilist fiksatsiooni

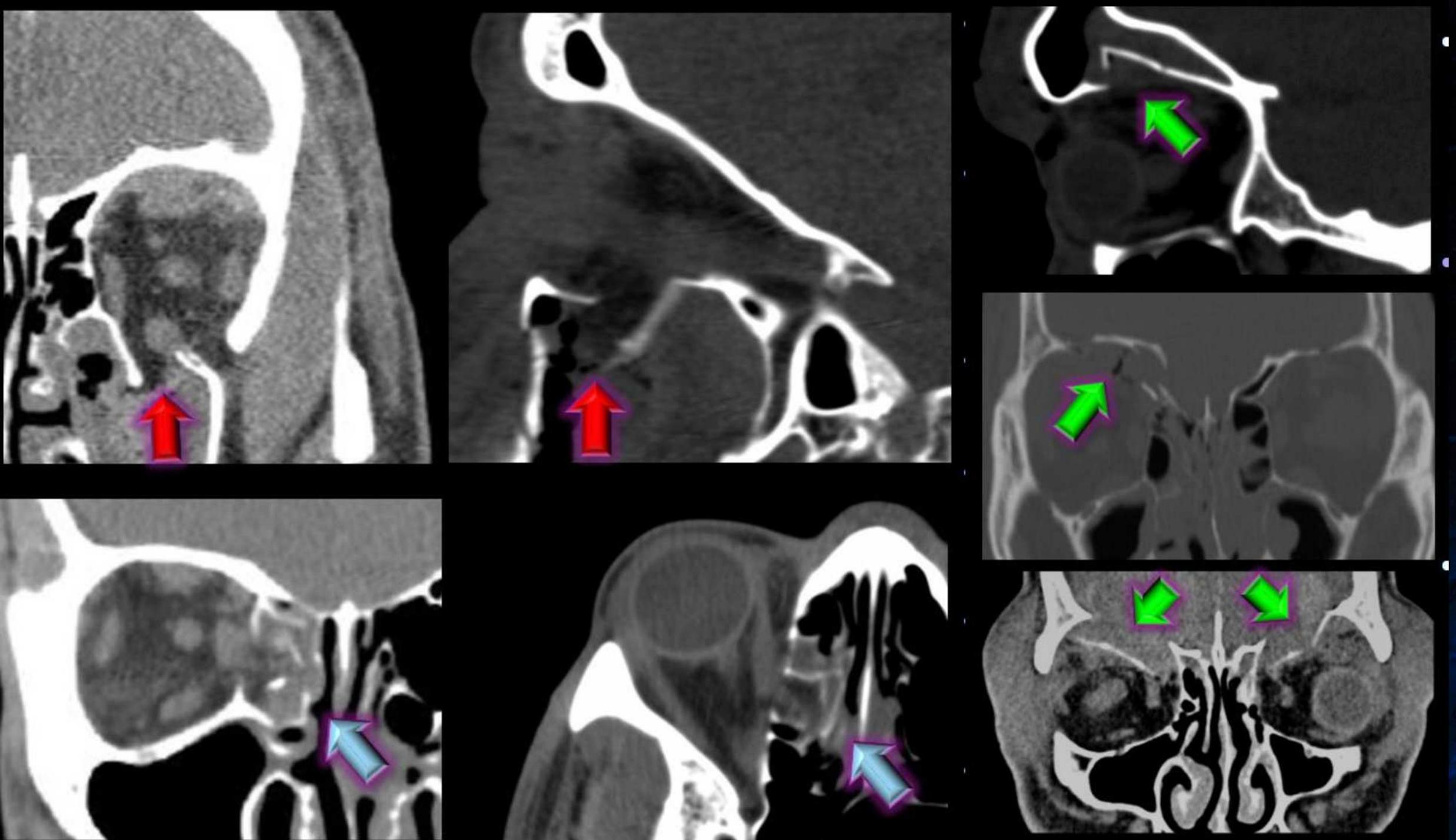
4. Zygomaticofrontal
3. Zygomaticosphenoid
2. Zygomaticotemporal
1. Zygomaticomaxillary

Isoleeritult orbitat haaravad murrud^{1, 2, 3}

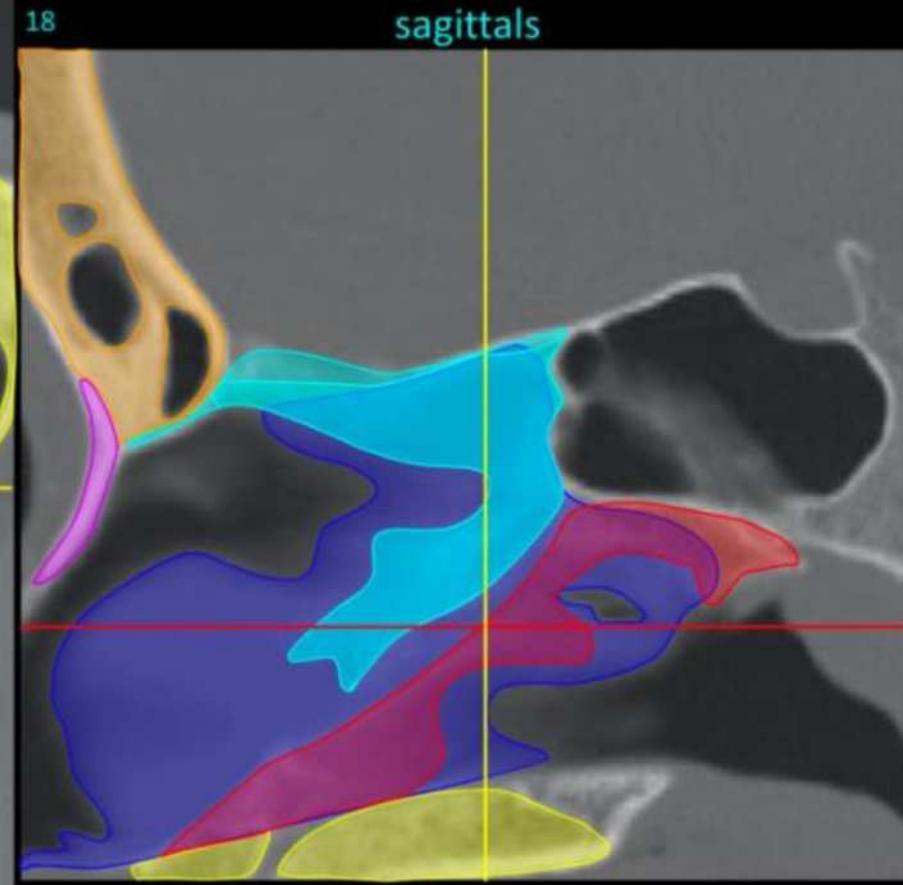
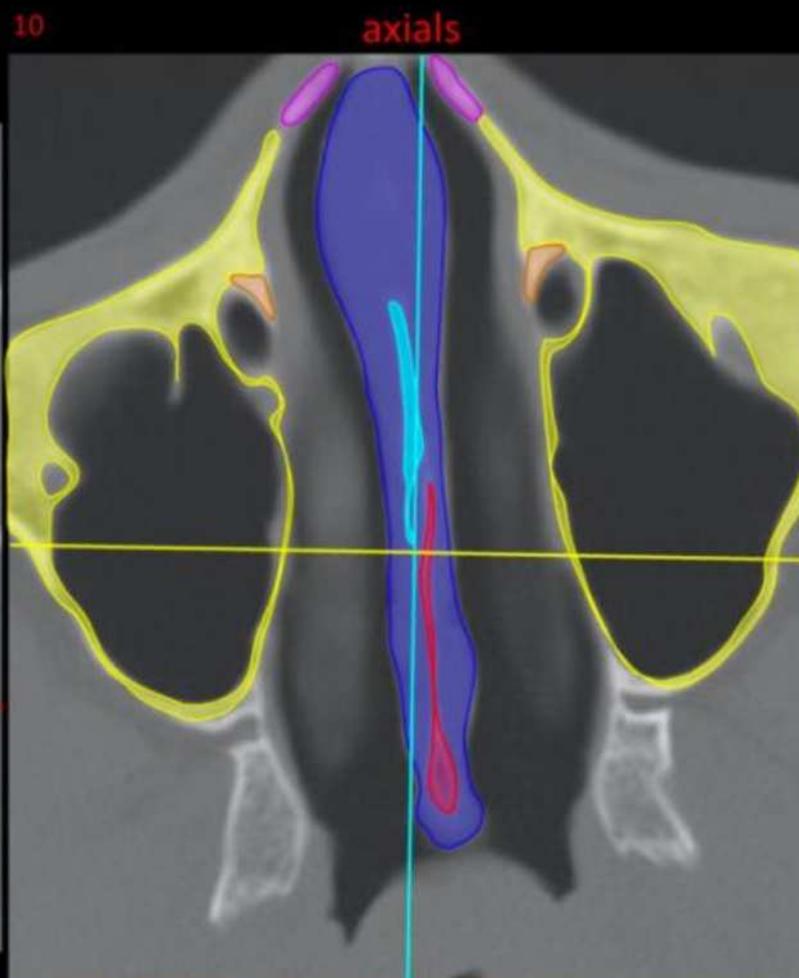
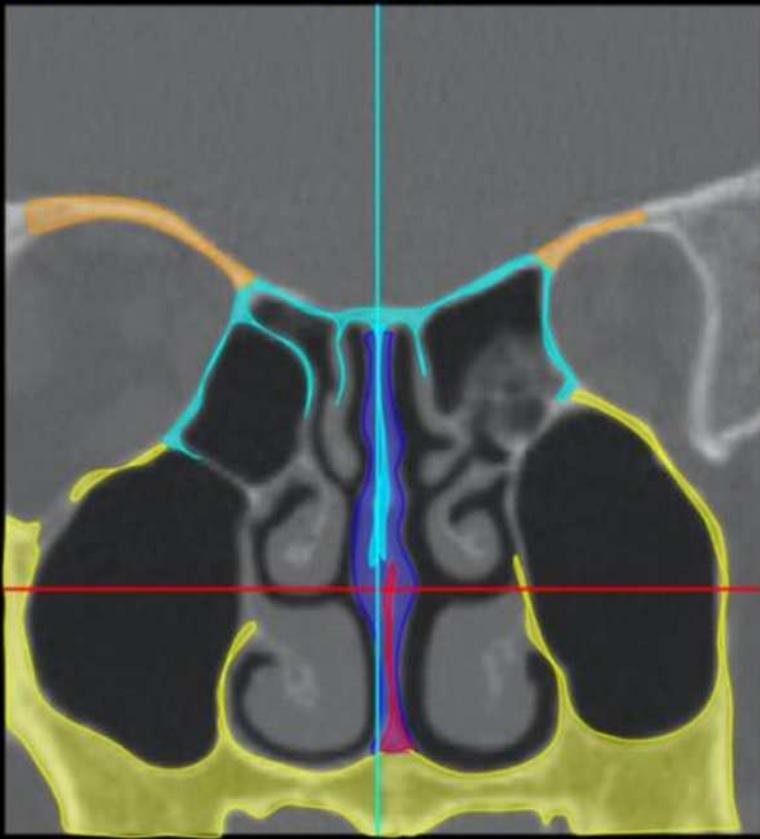
- Enamasti haaratud orbita põhi või mediaalne sein (*lamina papyracea*)
- Tekivad *blow-out* tüüpi murrud
  - Luufragmentide ja orbita sisu protrusioon maksillaar- ja etmoidaalsiinustesse
  - Kliiniliselt oluline silmaliigutajalihaste pitsumine
- Orbita lae *blow-up* murd ulatub eesmisesse koljulohku
  - Kaasuvalt intrakraniaalsed vigastused

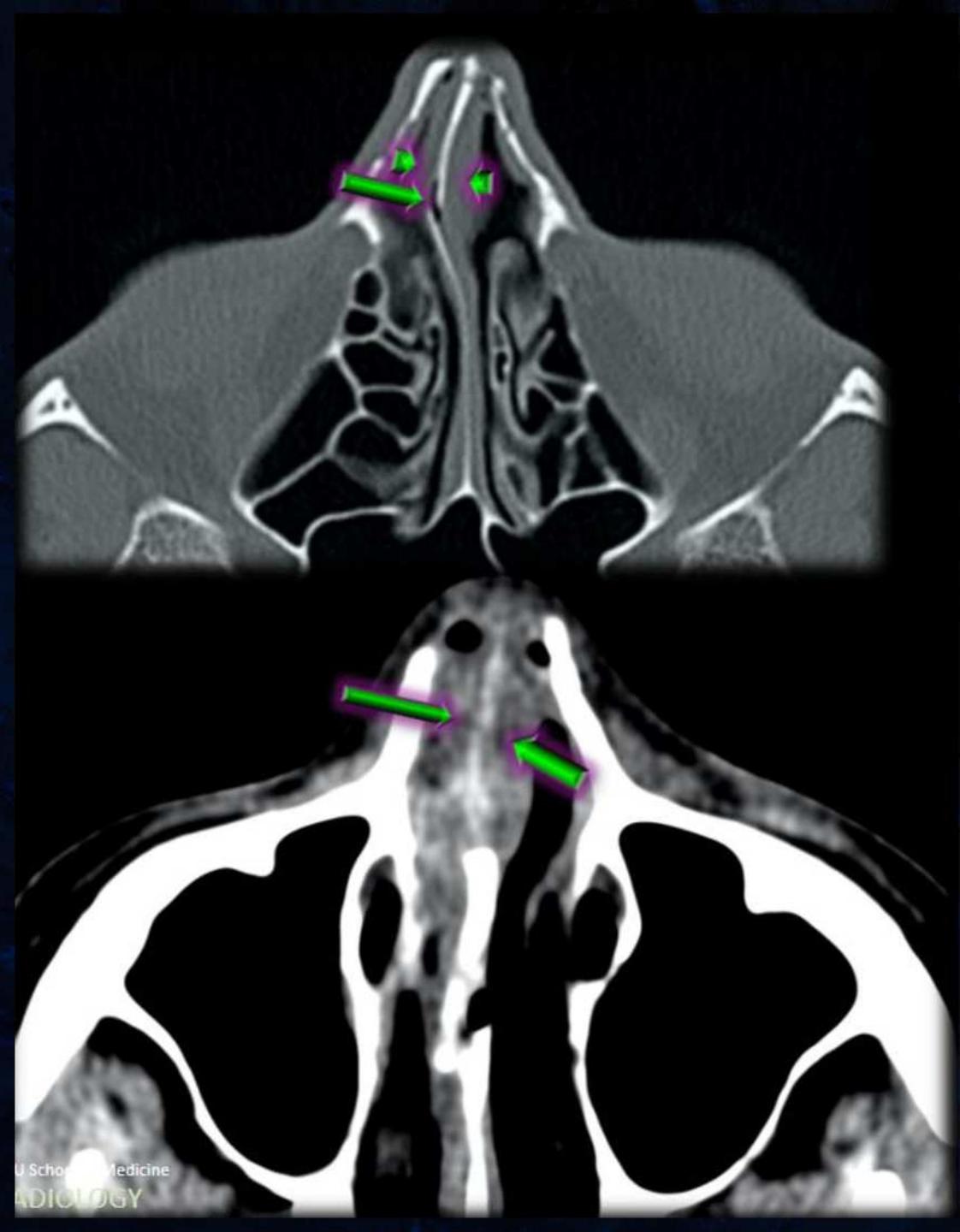
23

coronals

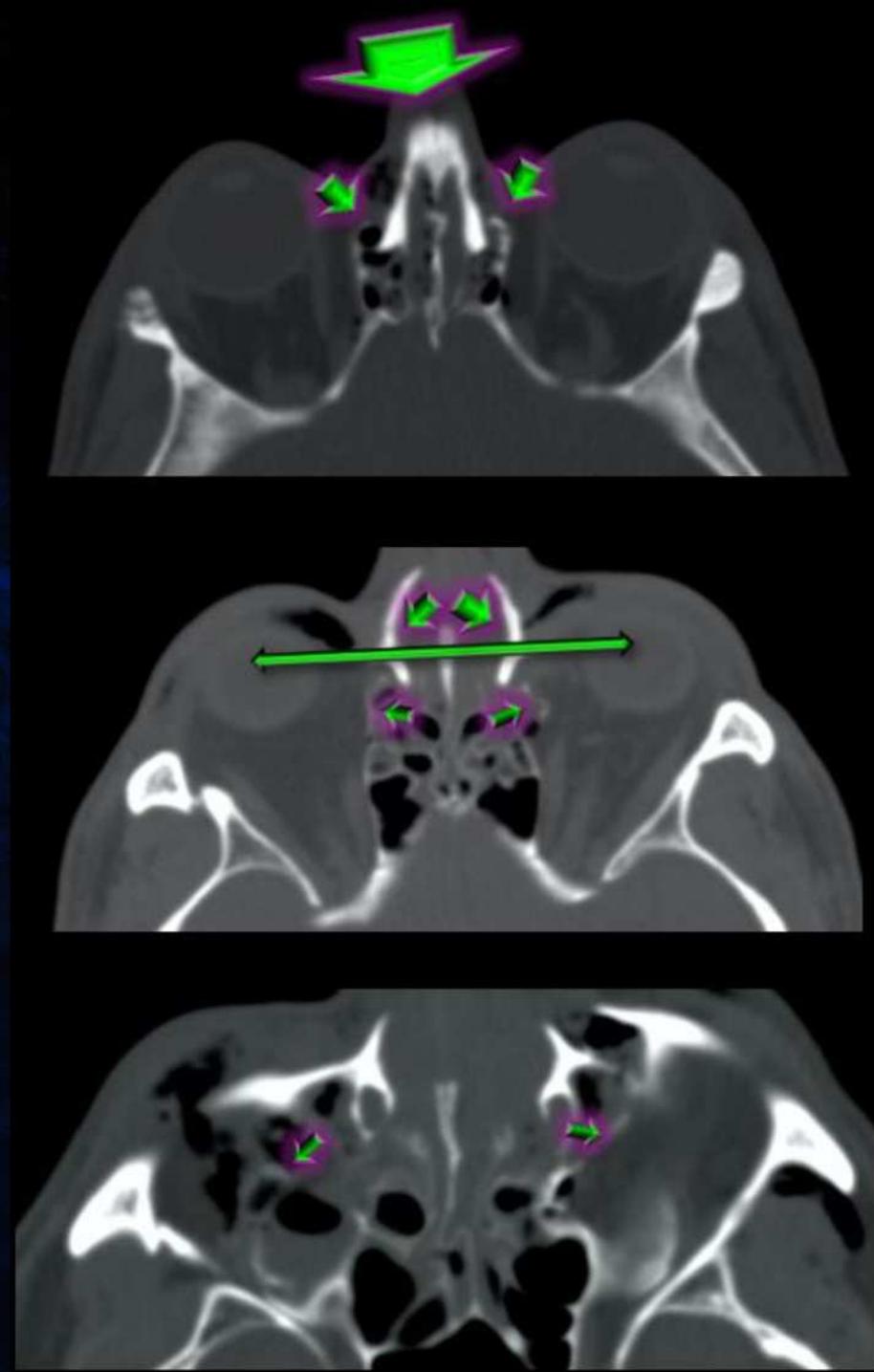
Nasoseptaalsed murrud^{2,3}

- Kõige sagedasem näokolju vigastus
- Ninavahesein eesosas kõhreline, tagaosas luuline
- Tüsistusena ninavaheseina hematoom

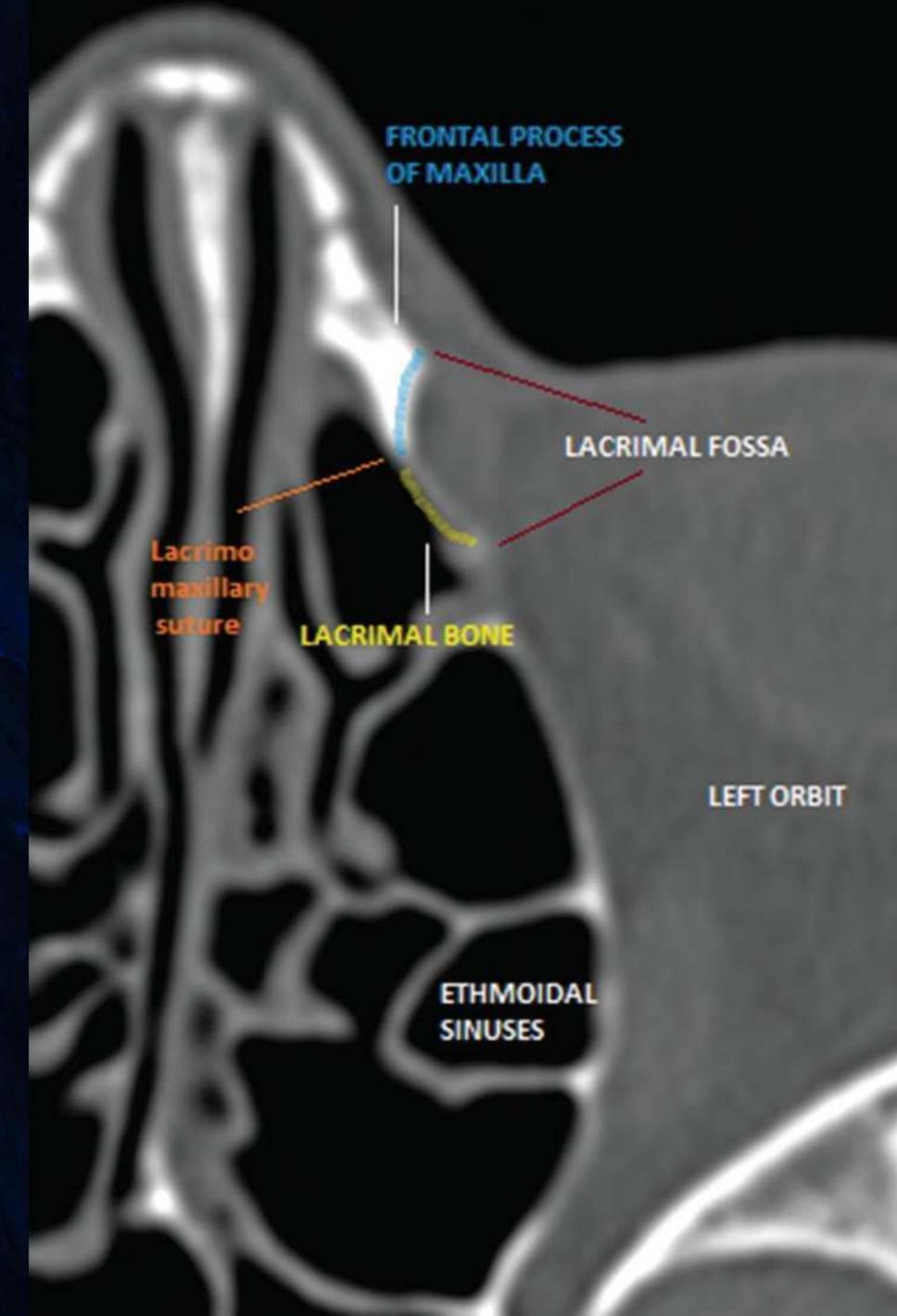
Naso-orbito-etmoidaalregioon ja NOE fraktuur^{1, 2, 3}

- Tekib tugevast löögist vastu nina
  - Ninaluud nihkuvad dorsaalsele
  - *Maxilla proc. frontalis*'ed lateraalsele
  - Etmoidrakustik kiildub sisse
  - *Orbita* mediaalse seina blow-in murd
  - Murd ulatub *orbita* põhjani
- Tüsistusteks eksoftalm, telekantus, liikvorileke, nasolakrimaaljuha ja silma vigastused

- Markowitz ja Mansoni klassifikatsiooni alusel jaotus kolmeks *medial canthal tendon* haaratuse alusel (*ligamentum palpebrale mediale*)

- Jaotuse aluseks KT-I orbita mediaalse seina tsentraalse fragmendi killunemine ja nihe
- Kinnituskoht paikneb *fossa lacrimalis*'e piirkonnas

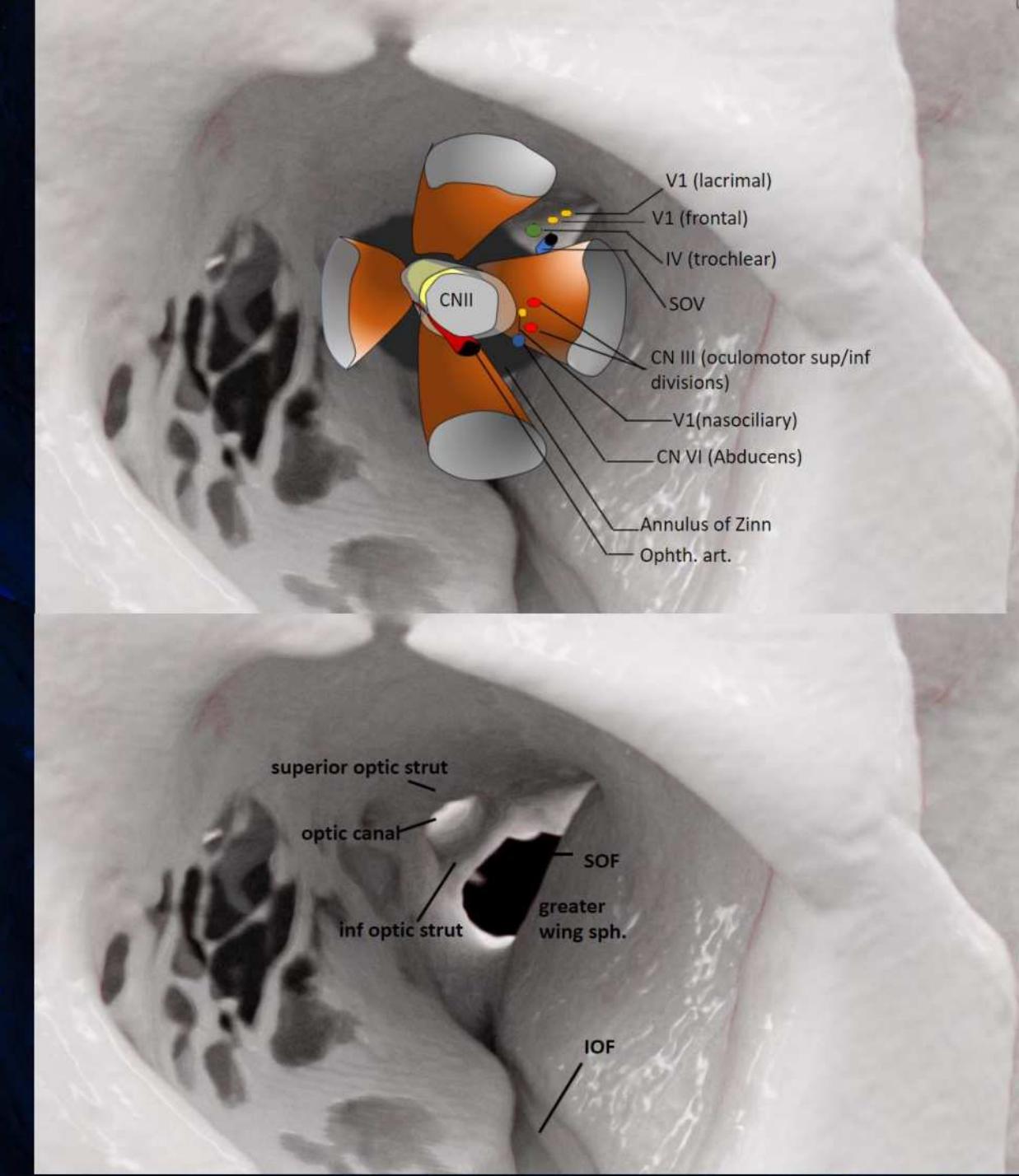

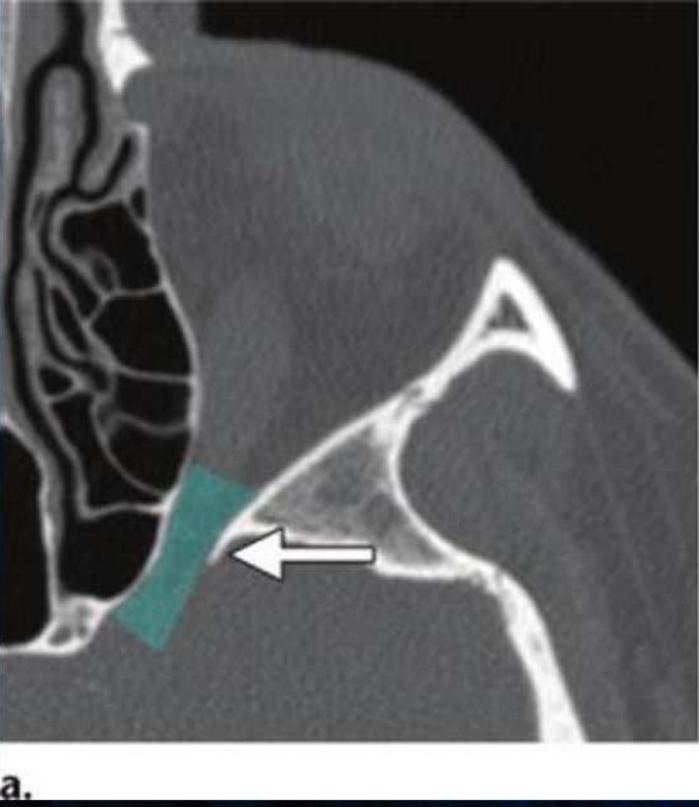

- Tüüp I – kõõlus on intaktne ja ühe suure fragmendi küljes
- Tüüp II – killunenud murd, kuid kõõlus on ühe suure fragmendi küljes
- Tüüp III – killunenud murd koos kõõluse avulsiooniga

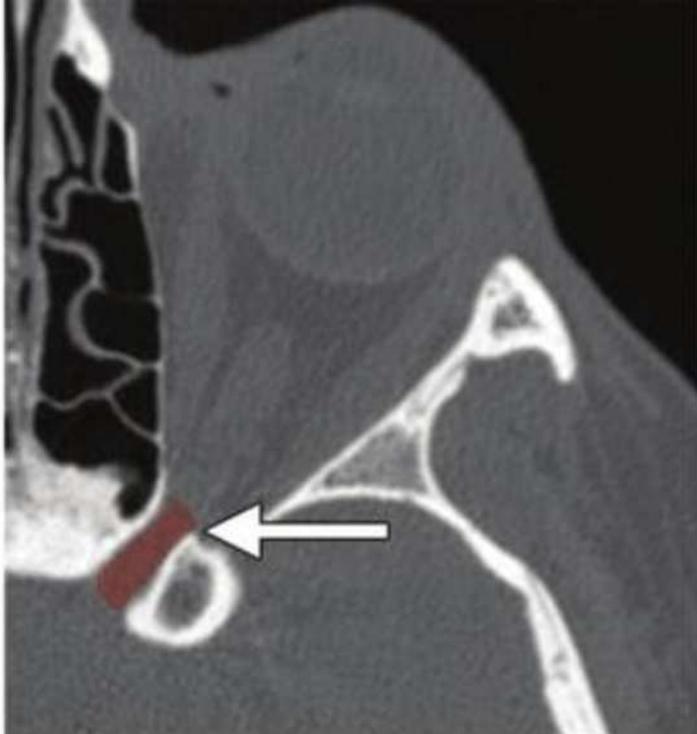
Orbita sündroomid^{1, 2, 8}

- *Orbita* seinte murrud võivad haarata *fissura orbitalis superior't* (SOFS)
  - KN III, IV, V1, VI
  - Vigastused põhjustavad oftalmopleegiat, diplopiat, ptoosi, eksoftalmi
- *Nervus opticus*'e vigastuse korral *orbita* tipu sündroom
  - Nägemiskaotus

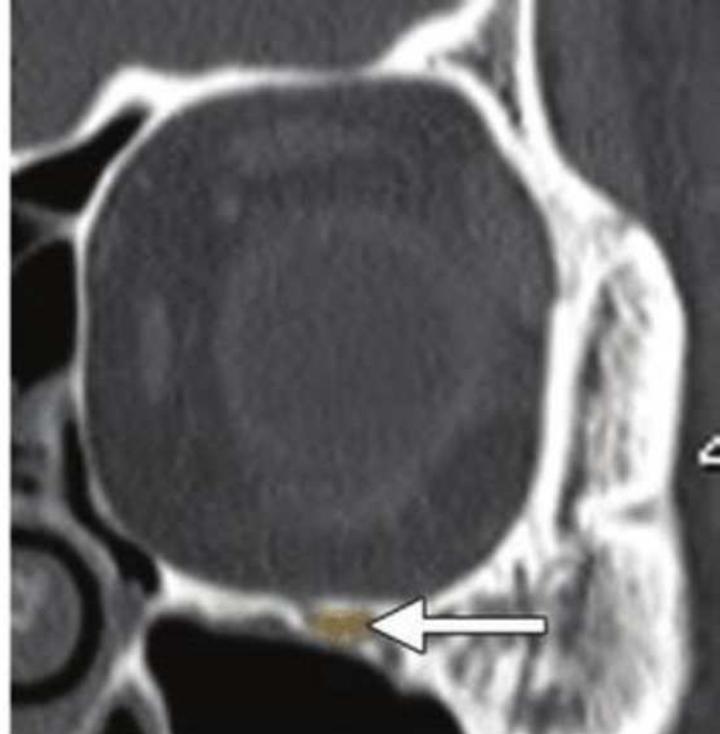

a.

b.

c.

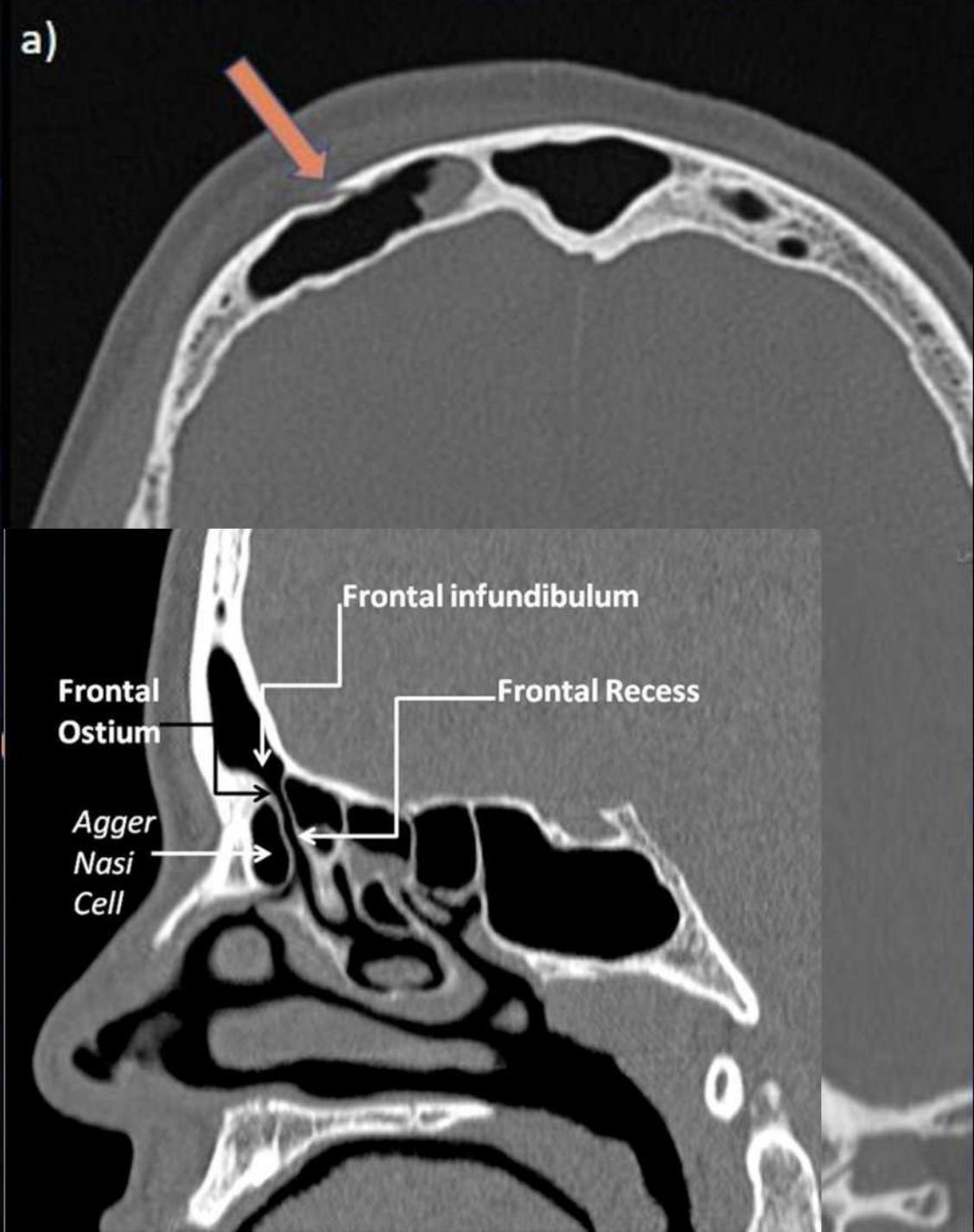
- a. *fissura orbitalis superior*
- b. *canalis opticus*
- c. *canalis infraorbitalis*

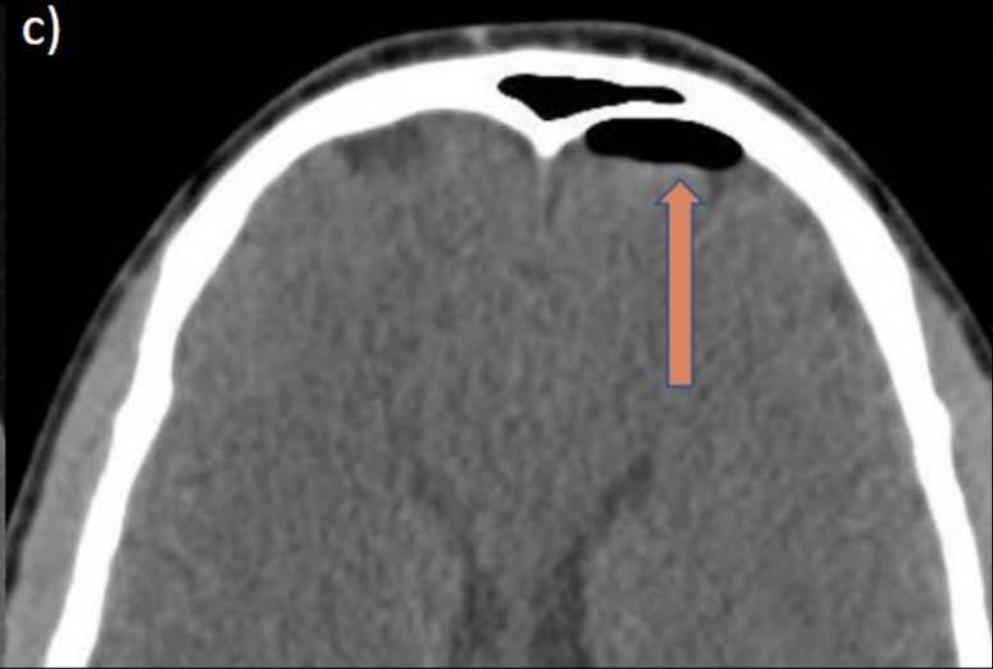
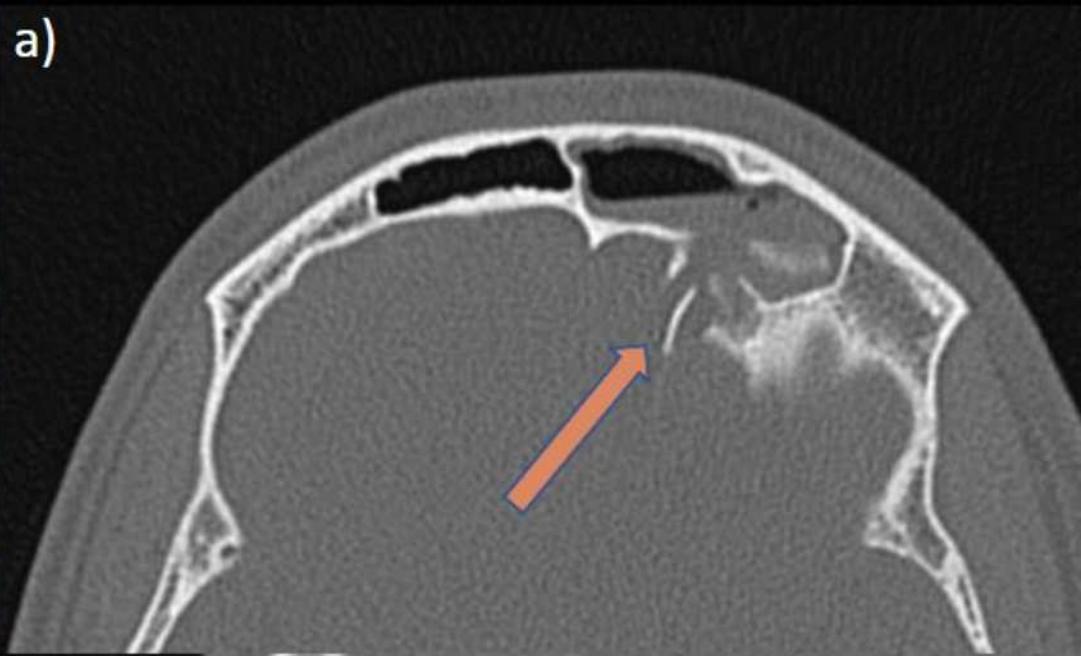

Fissura orbitalis superior't haarav murd

Frontaalsiinuse murrud^{2, 5, 6}

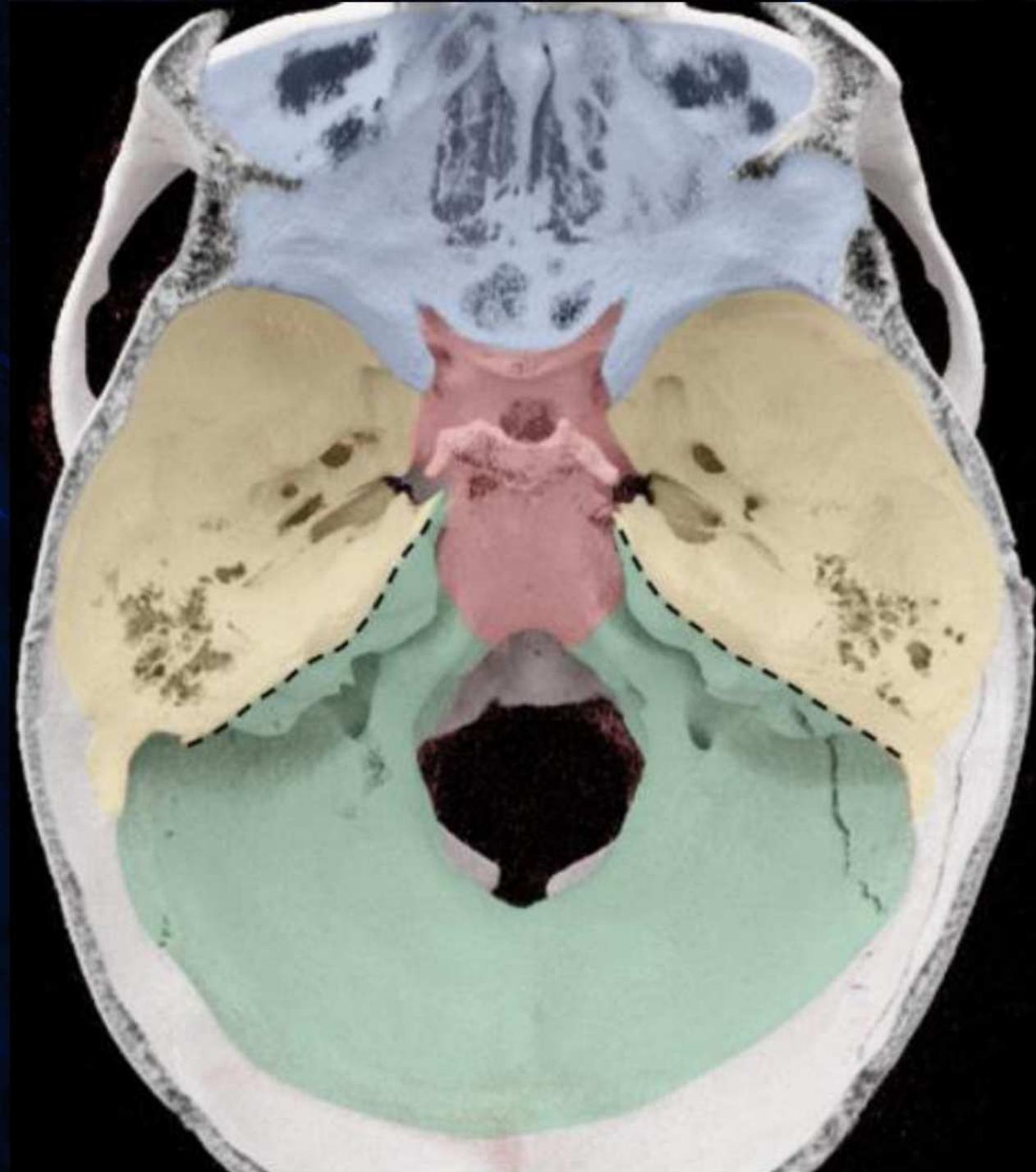
- Eesseina murrud 1/3
- Ees- ja tagaseina murrud 2/3
- Tüsistusteks intrakraniaalne hematoom, liikvori leke, aju herniatsioon, pneumotseefalus, infektsioon
- Mediaalsele ulatuvad murrud võivad haarata frontaalretsessi ja põhjustada ärvooluhäiret frontaalsiinusest ja mukotseele teket

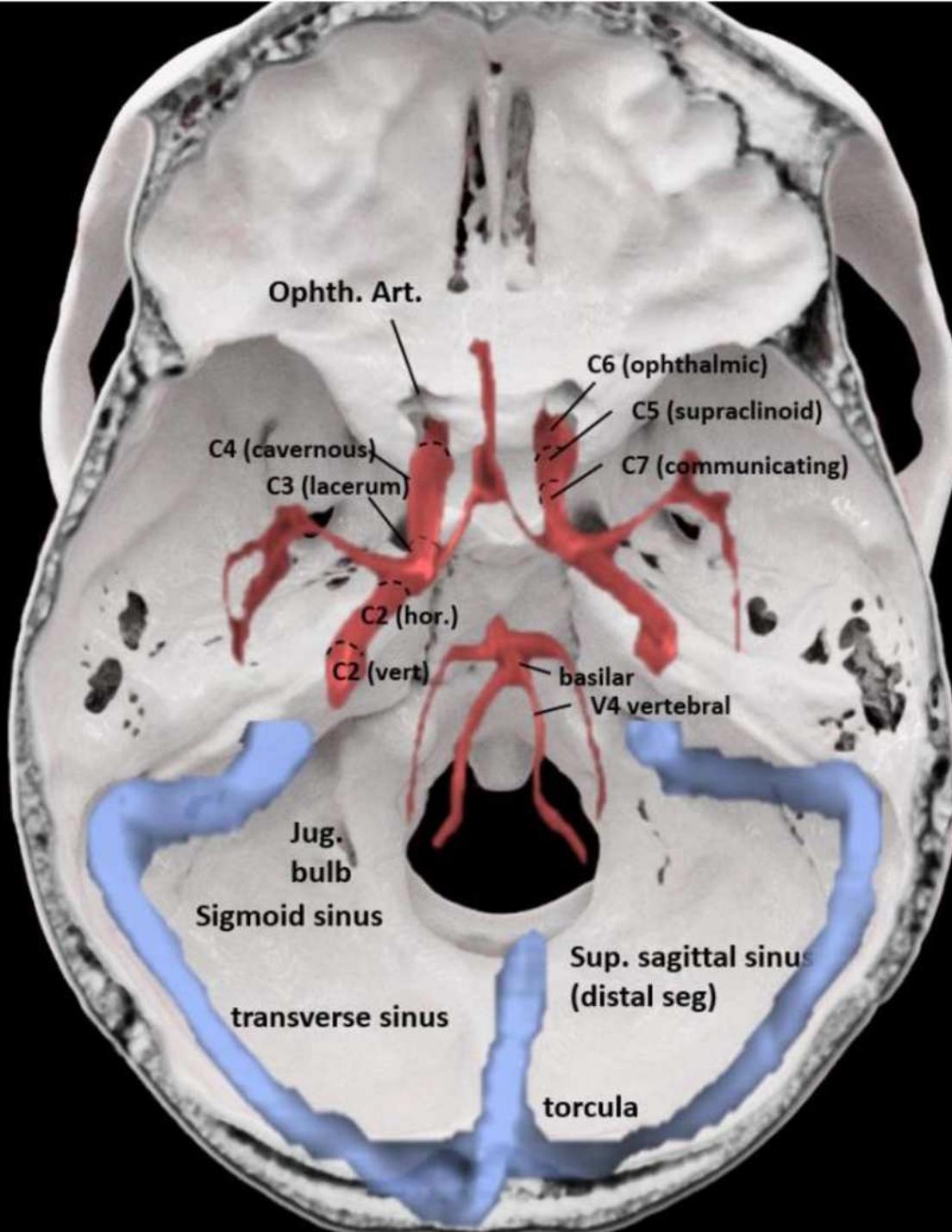
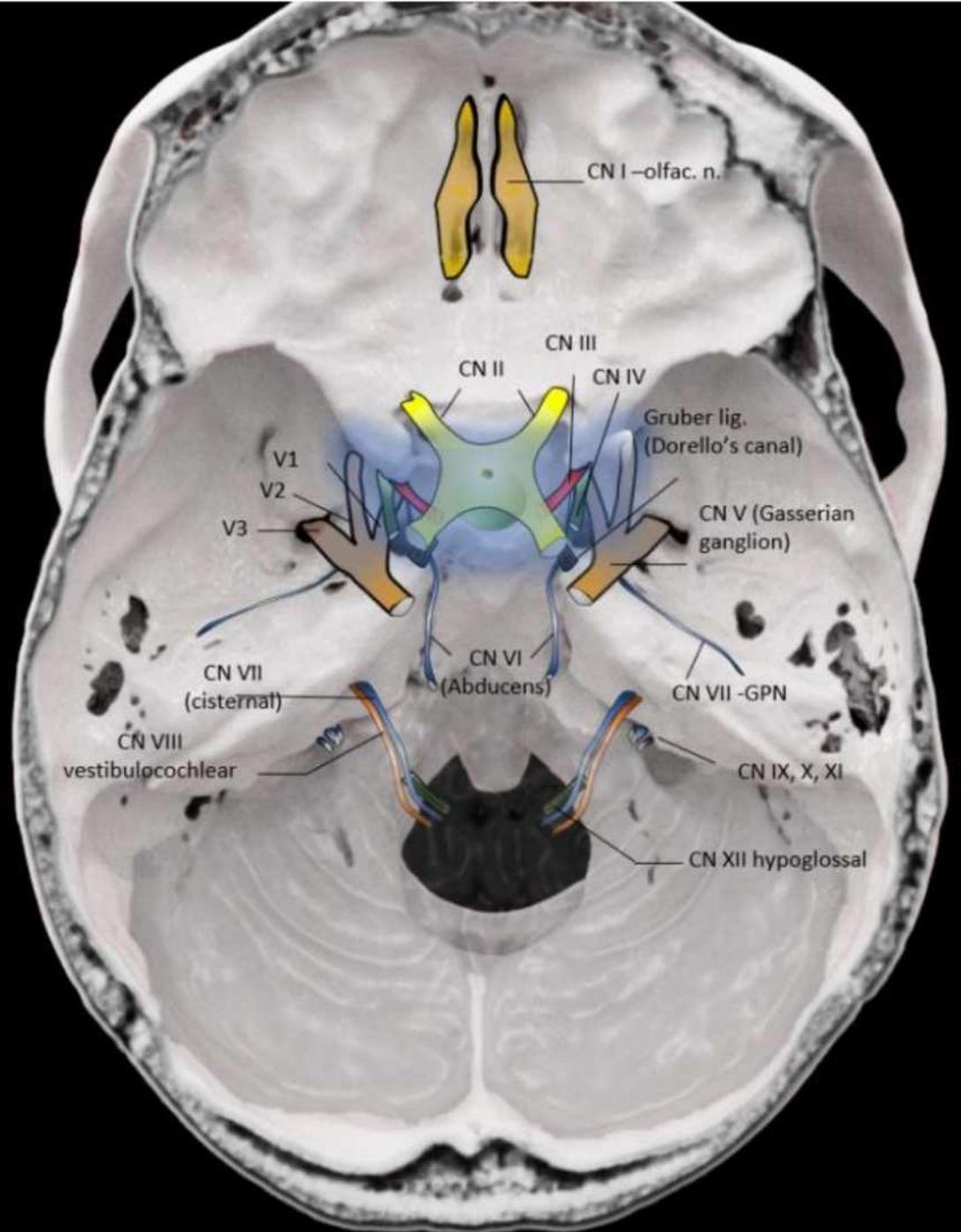

Koljupõhimiku murrud⁸

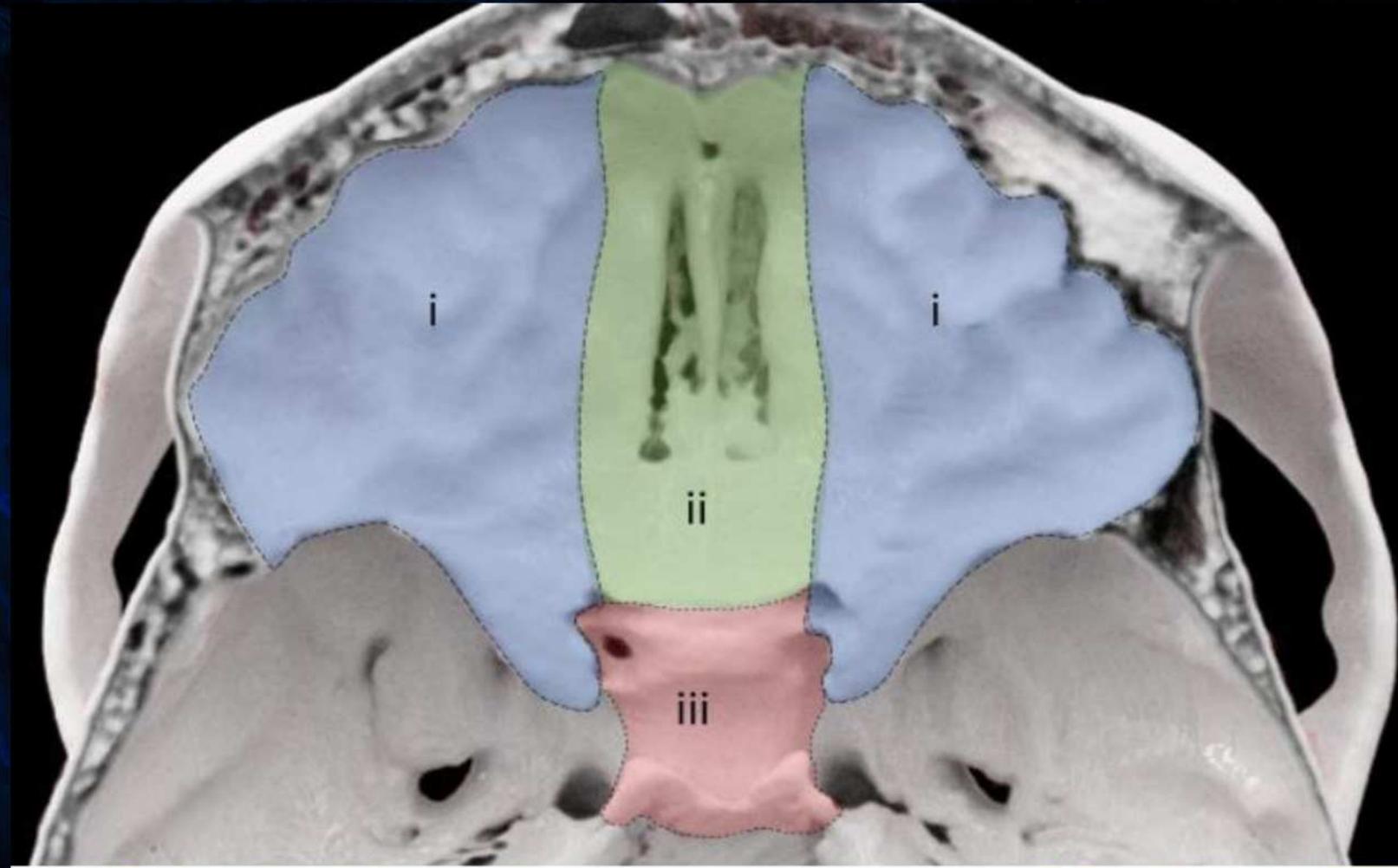
- Lisaks diagnostilisele väärtsusele annab KT prognostilist informatsiooni tüsistuste kohta
  - Tüsistusteks liikvori leke, aju herniatsioon, menigiit, orbita tipu sündroomid, kraniaalnärvide paralüüs, kuulmiskaotus, veresoonte vigastused ja kolesteatoom
- Oimuluu haaratud ca 40%, orbita lagi 24%, kiilluu 23%, kuklaluu 15%, sõelluu 11%
- Vaja kirjeldada defektide suurust ja fragmentide nihet, haaratud struktuure
  - Veresoonte vigastuse kahtlusel KT-angio

Frontobasaalsed murrud^{8,9}

- Varieeruvad väikestest lineaarsetest kuni ulatuslike killunenud murdudeeni
- Liikvori lekke korral spontaanselt tõenäoliselt ei sulgu
  - 1-2 cm defektid (eriti mediaalsed või sfenoidsiinust läbivad)
  - >10 ml pneumotseefalus
- Orbita tipu sündroomid: *fissura orbitalis superior, canalis opticus*
- Vaskulaarsed tüsistused: ICA vigastus C3-C4 segmentides, kavernoos-karotiid fistel või pseudoaneurüsm
- Haistmisnärvi mõlemapoolne vigastuse korral hüpo/anosmia

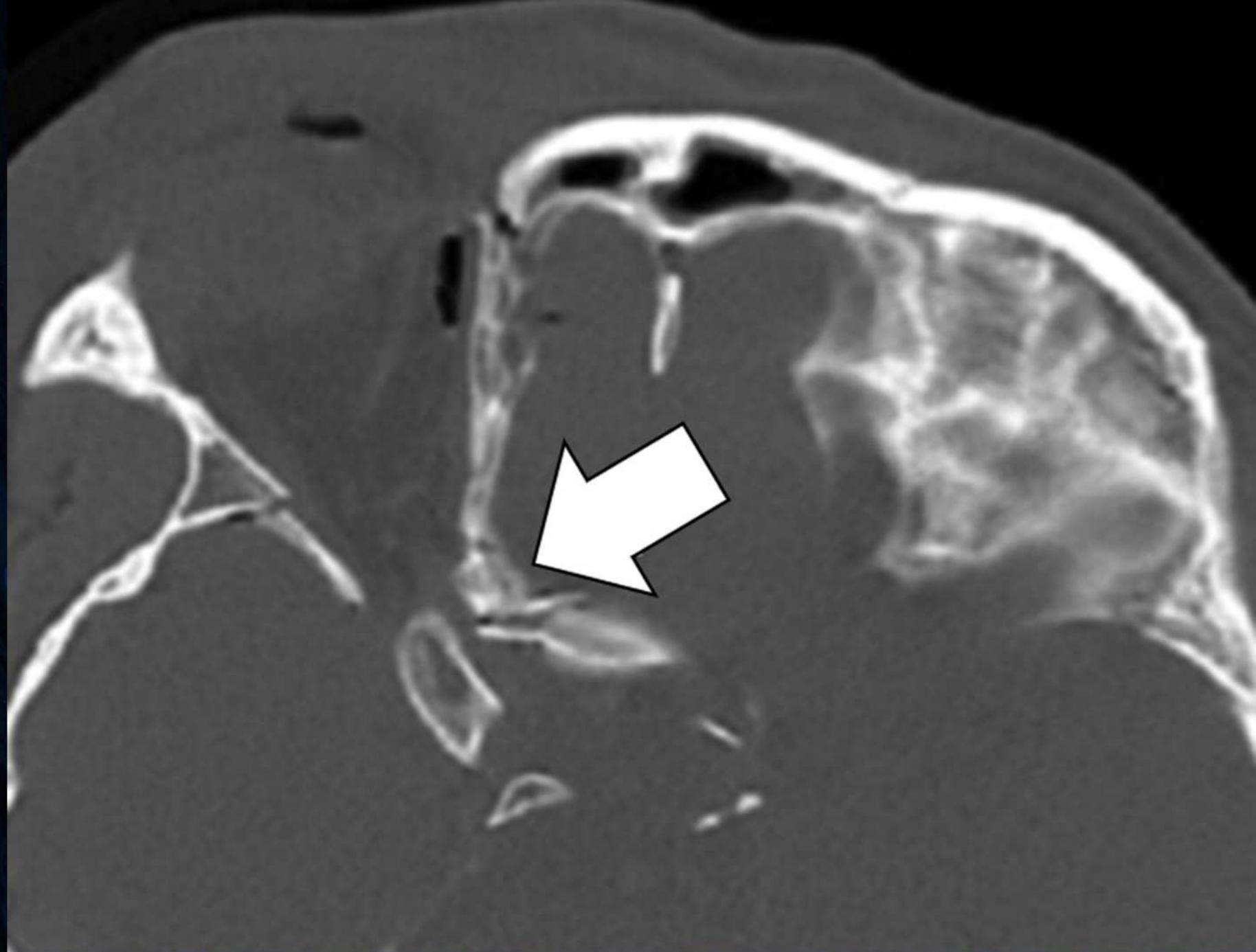

i – orbita lagi, ii – ethmoid-cribriform complex, iii – kiilluu keha

Liikvori fistel vana murru järgselt, defect lamina cribrosas.

Traumaatiline nägemiskaotus. Lateraalne
frontaalne murd, mis haarab *canalis*
opticus't.

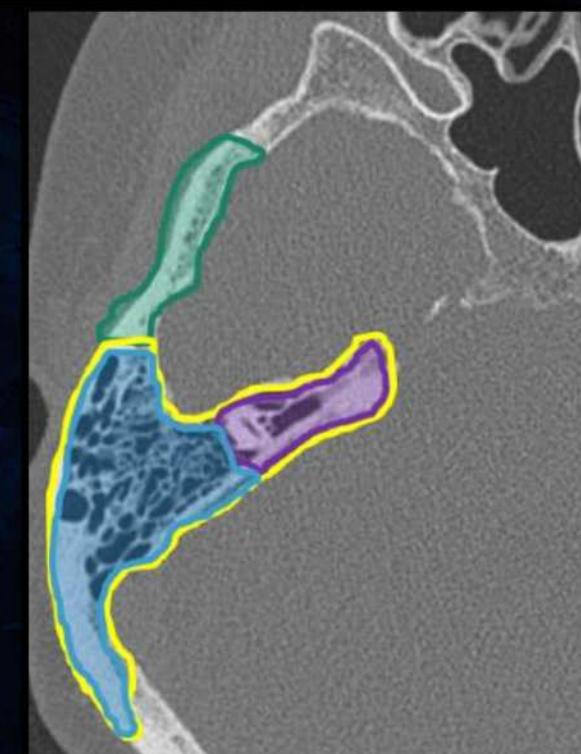
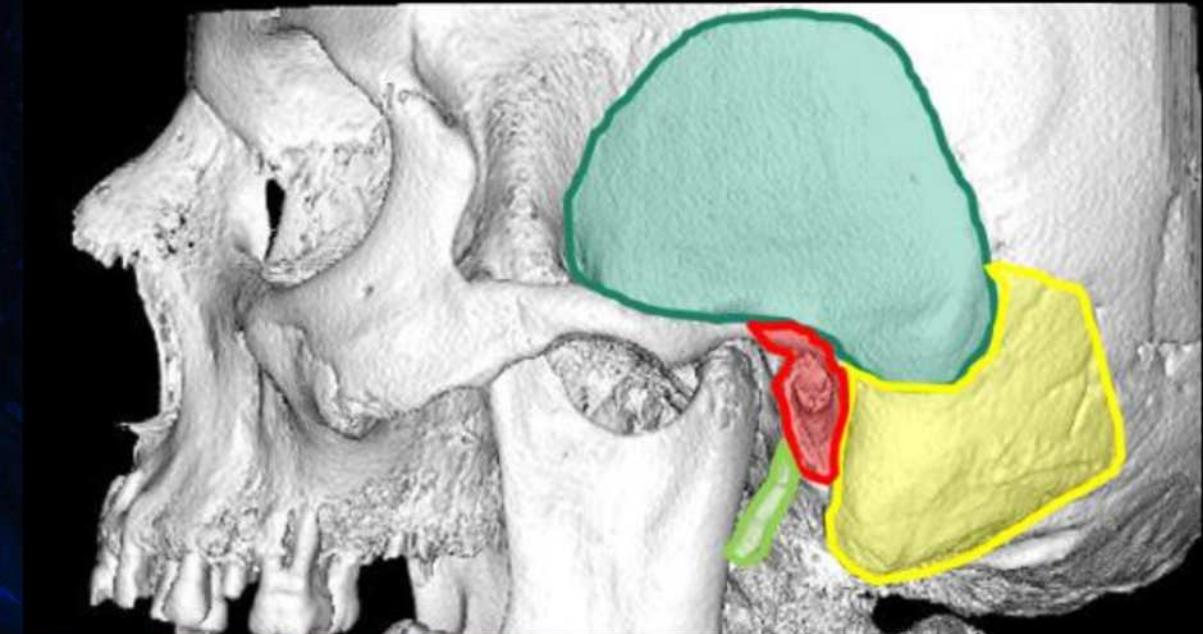

Angiograafial varane kavernoossiinuse täitumine. Leid viitab kavernoos-karotiidfistlike sisemise unearteri vigastuse tüsistusena.

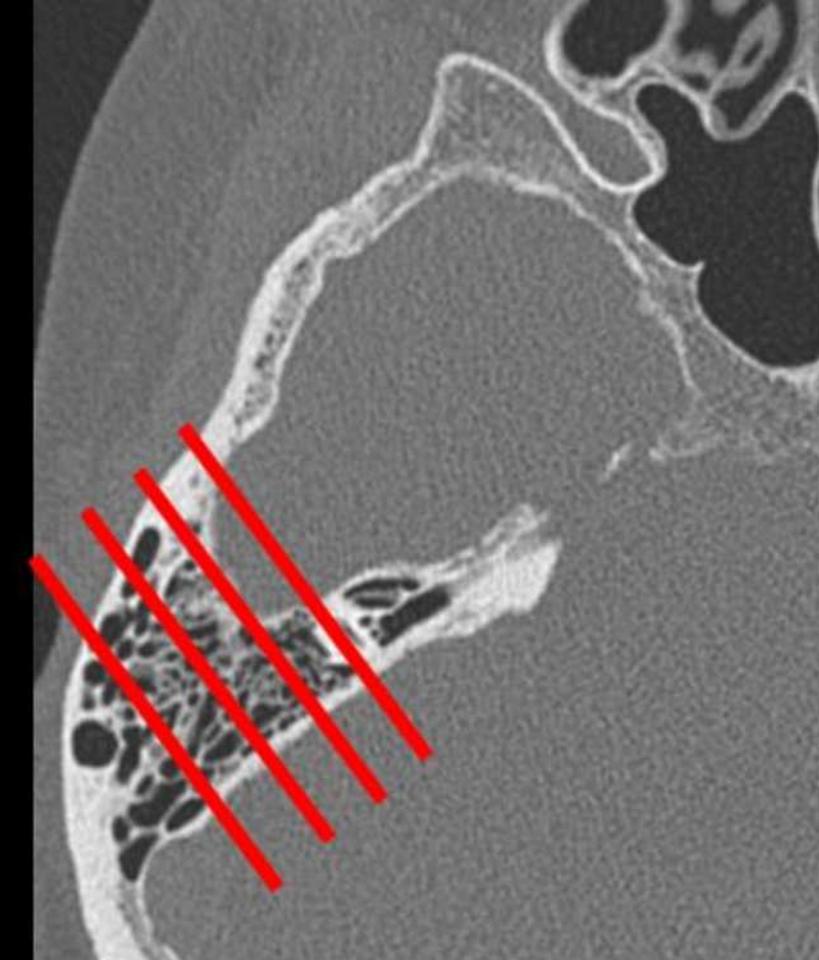

Laterobasaalsed murrud^{8,9}

- Tüsistused sõltuvad murru tüübist ja karotiidkanali, näonärvikanali kõrvakapsli, kuulmeluukeste ja *tegmen*'i haaratusest
- Kirjeldada tuleks murru suunda ja haaratud struktuure
  - Eristada *otic capsule violating* (OCV) murd
  - >1-2 cm *tegmen*'i defektide korral suurem risk liikvori lekkeks, entsefalonseeleks
  - Hilistüsistustena kolesteatoom ja luustuv labürintiit

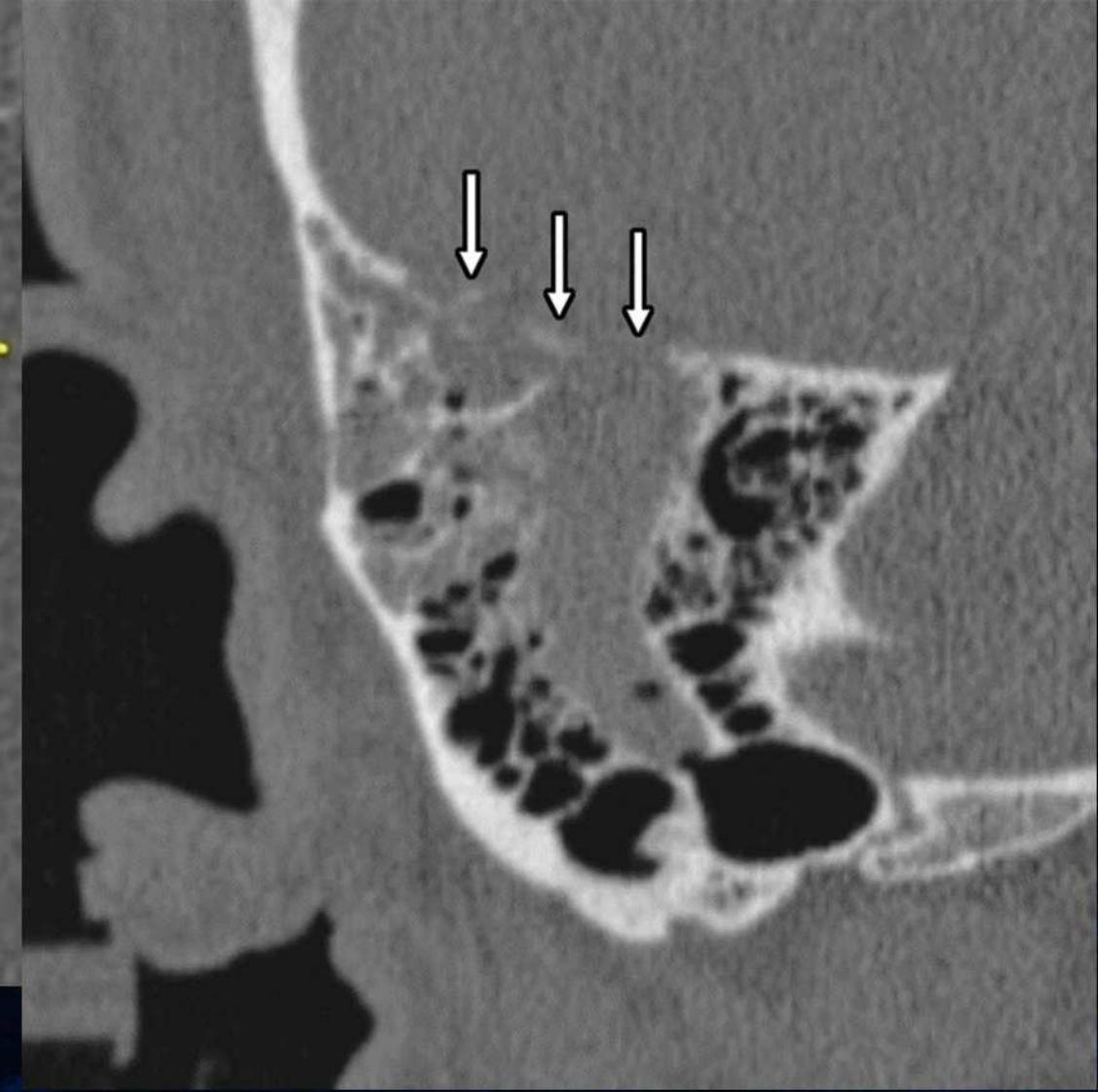

- Temporaalluu murdude jaotus (Kang et al)
  - Piki (80%)
    - Tüsistusena konduktiivne kuulmiskadu
  - Risti (20%)
    - Näonärvi vigastus, sensorineuraalne kuulmiskadu, vertigo
  - Petroosne
  - Segatüüpı

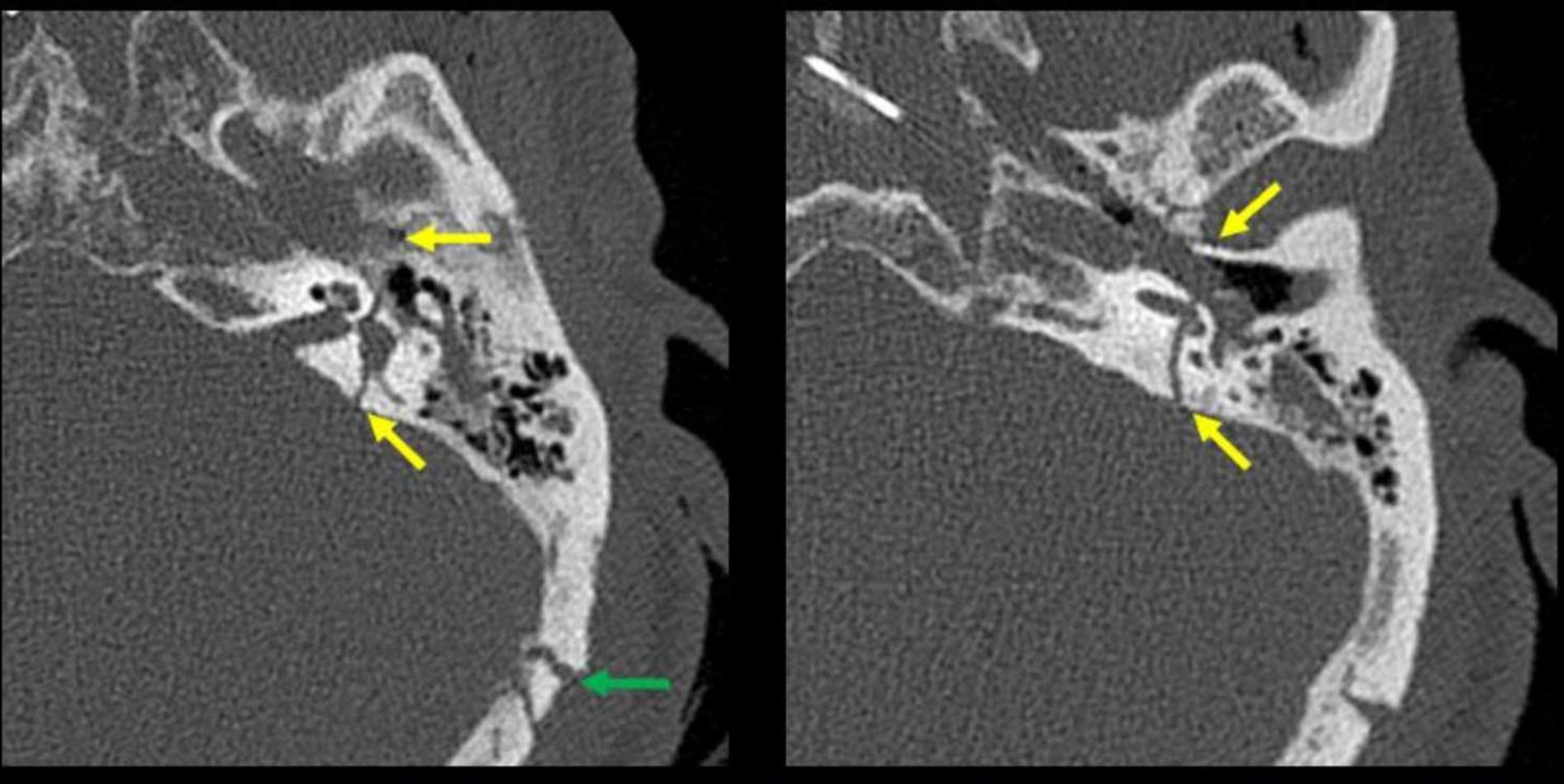

- Sinine nool – *otic capsule*. Roheline nool – esik. Punane nool – tigu. Oranž nool – mastoidrakustik. Kollane nool – petroosne tipp.

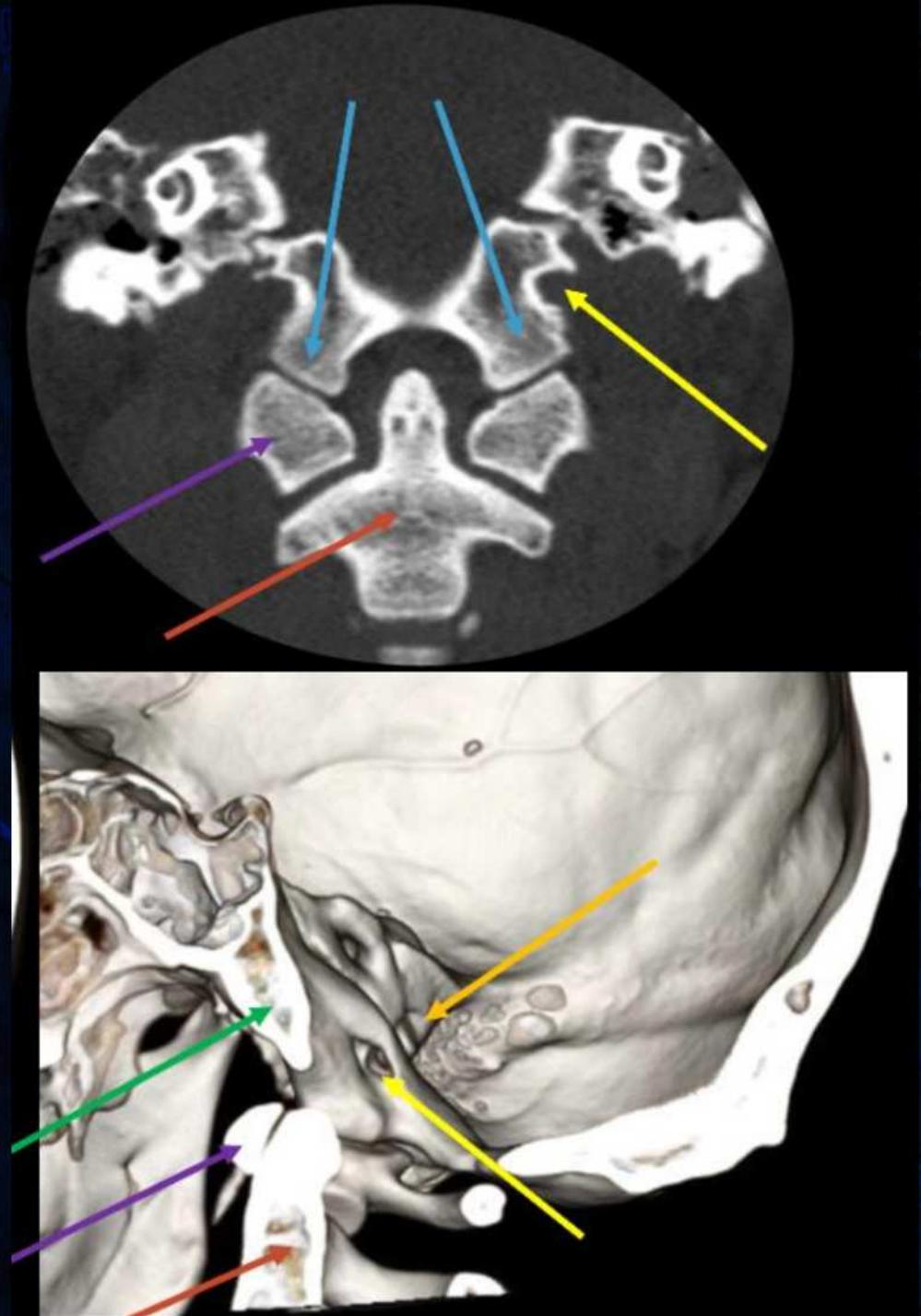
Parempoolsel pildil suur *tegmen*'i defekt.

- Kõrva kapslit haarav murd (8,5%)
  - Tihe petroosne luu mis ümbritseb sisekõrva membranoosset labürinti
  - *Otic capsule-violating (OCV)*
    - 7-25x suurem tõenäosus sensorineuraalsele kuulmiskaole
    - 5-9x suurem tõenäosus näonärvi vigastusele
    - 4-8x suurem tõenäosus liikvorilekkele

Posterobasaalsed murrud^{8,9}

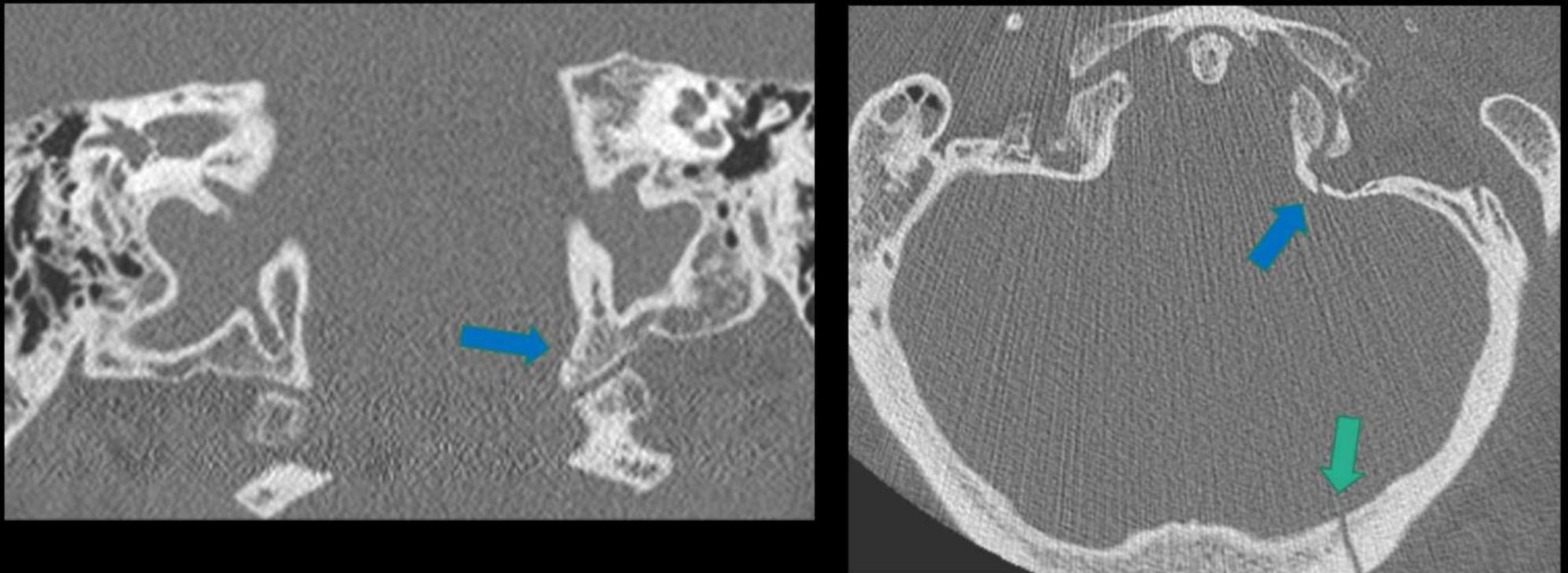
- *Condylus occipitalis*'t haaravad murrud (Anderson ja Montesano klassifikatsioon)
  1. Sissekiildunud murd, aksiaalsest survest
  2. Läbib põnta ja posterioorsel kuklaluud
  3. Põnta avulsioonmurd, potentsiaalselt ebastabiilne ligamentide vigastuse tõttu
- *Clivus*'t haaravad murrud
  - Põiki-, risti-, pikimurrud
  - Kõrge suremus ajutüve infarkti või verдумise tõttu
- Vaskulaarsete vigastuste hindamiseks vajalik KT-angiograafia ja –venograafia
  - Venoossiinuste ja vertebrobasilaarsüsteemi vigastused

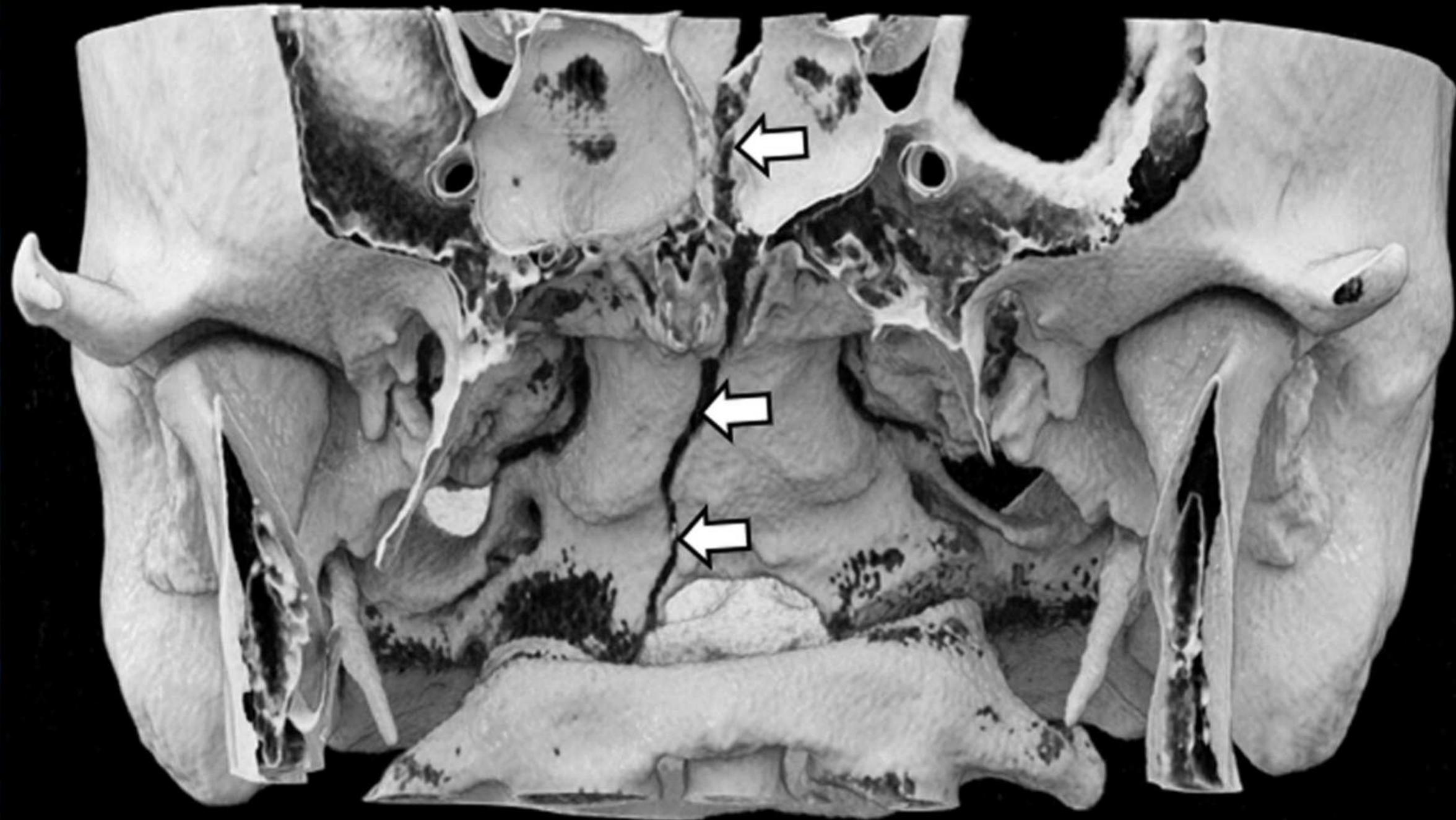

- Kollane nool – tüüp I kondüüli murd, vähene impakteerunud (stabiilne)
- Sinised nooled – tüüp III kondüüli avulsioonmurd (potentsiaalselt ebastabiilne)

- Tüüp II oktsipitaalsele ulatuv murd (stabiilne)

Clivust haarav pikimurd.

CT of Skull Base Fractures: Classification Systems, Complications, and Management

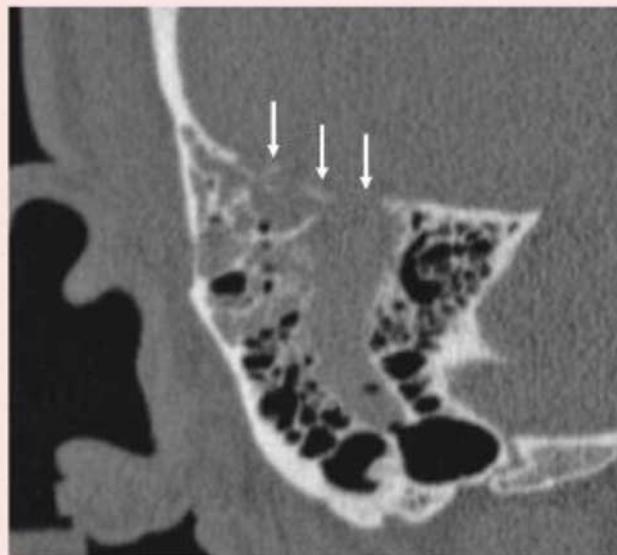
CSF leak considerations specific to laterobasal fractures

Otic capsule-violating
fracture

Strong imaging predictor
of CSF leak

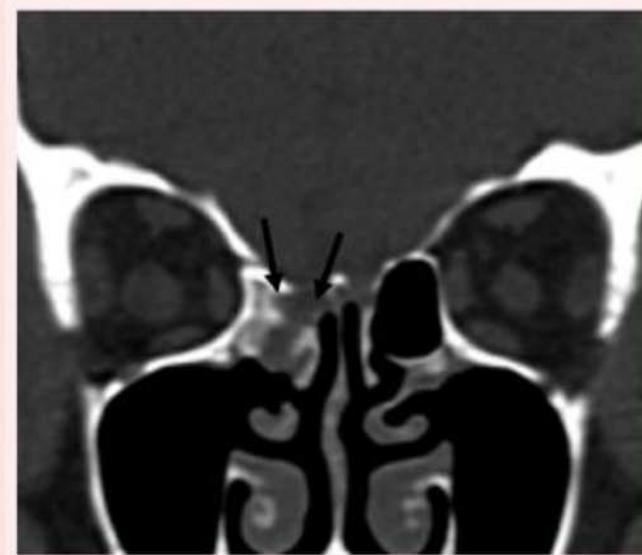

Defects >1-2 cm strongly
suggest encephalocele

Unlikely to spontaneously
resolve

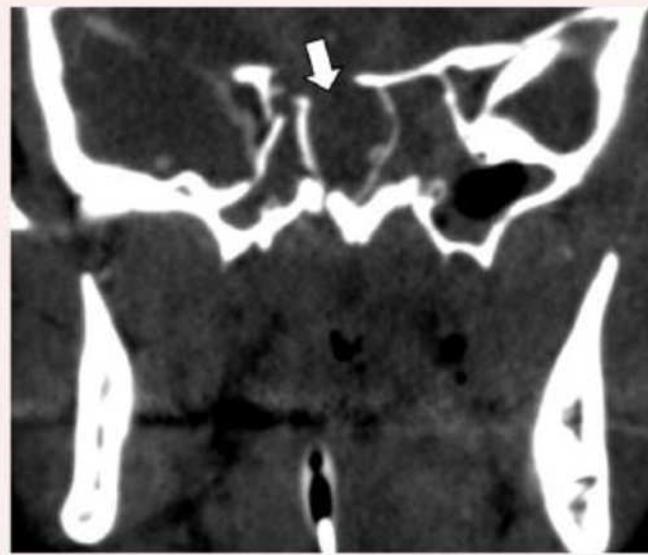
CSF leak considerations specific to frontobasal fractures

Defect at ethmoid-cribriform
complex

Strong imaging predictor
of CSF leak

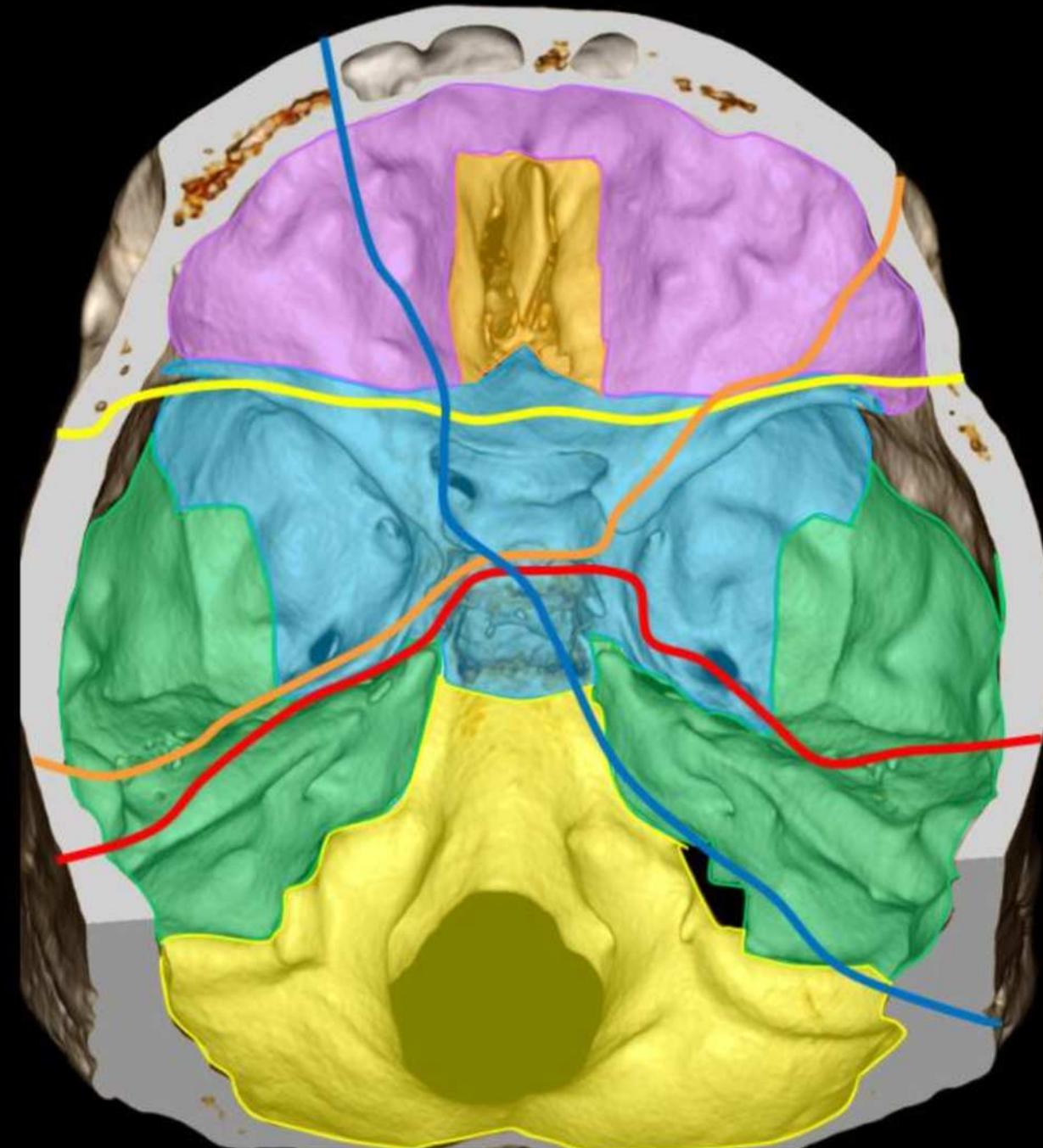
Defect >1-2 cm involving
sellar-sphenoid body

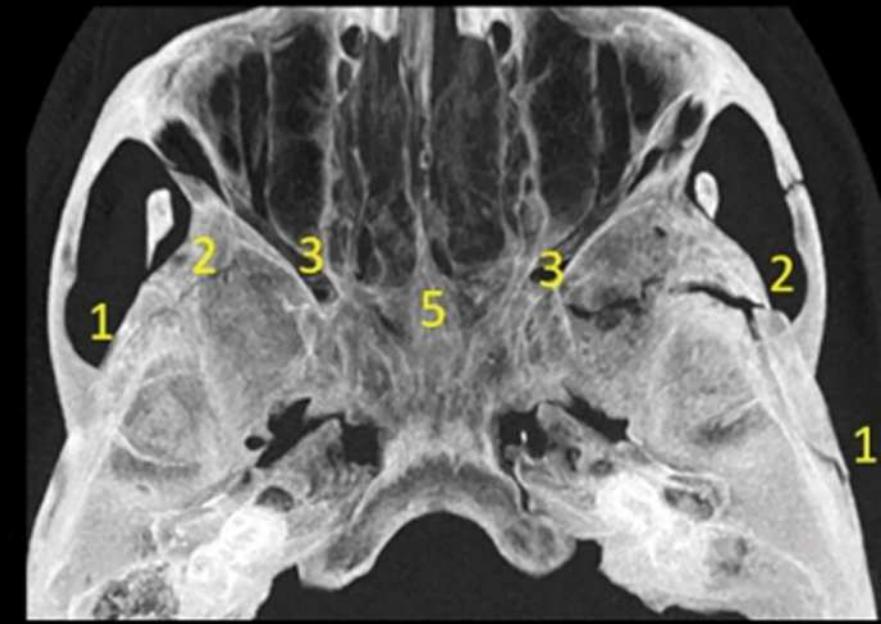
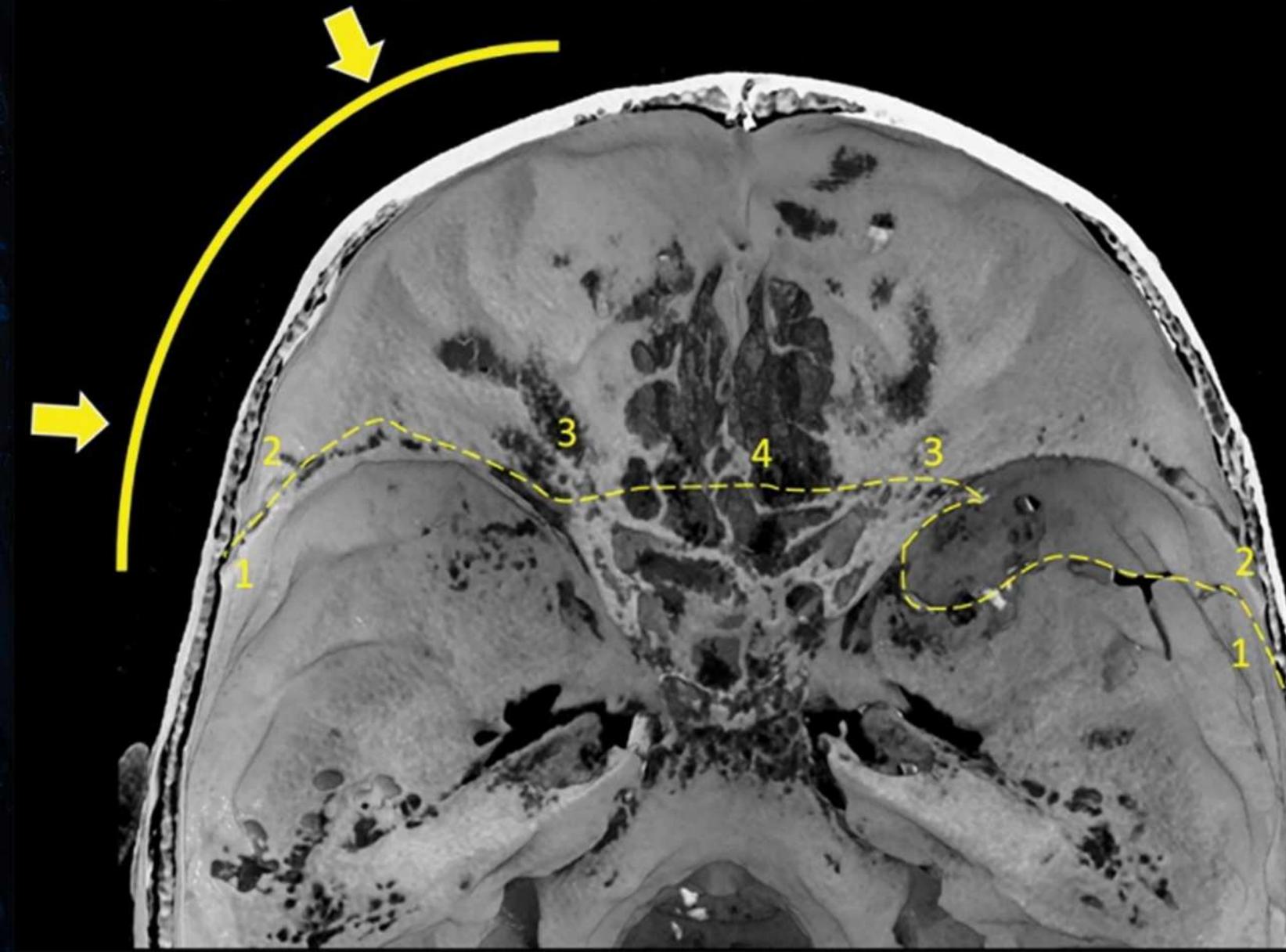
Unlikely to spontaneously
resolve

Transsfenooidaalsed murrud^{8,9}

- Kõrge risk neurovaskulaarseteks tüsistusteks
  - Tõusnud suremus:
    - Diagonaalne kulg
    - Löögikohal killunemine
    - Õmbluste kohal diastaas
  - Nõrgad kohad:
    - Eesmine kiilluu keha-sõelluu
    - Tagumine kiilluu keha-clivus
    - Lacerum-sfenopetroos õmblus
  - Neli murru mustrit
    - **Anterior transverse (AT)**
    - **Posterior transverse (PT)**
    - **Lateral frontal diagonal (LFD)**
    - **Mastoid diagonal (MD)**

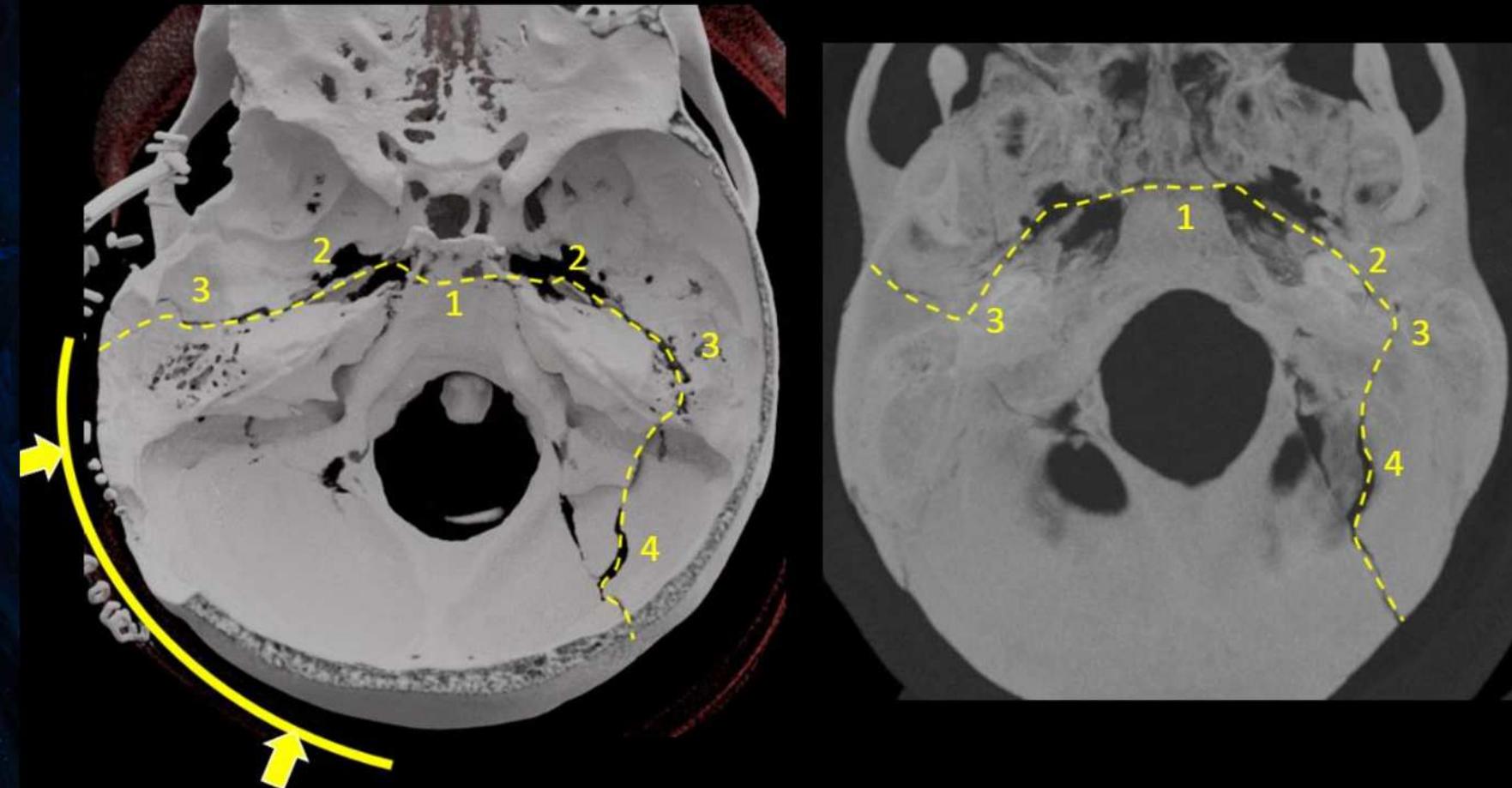

Transsfenoidaalne eesmine ristimurd_{8,9}

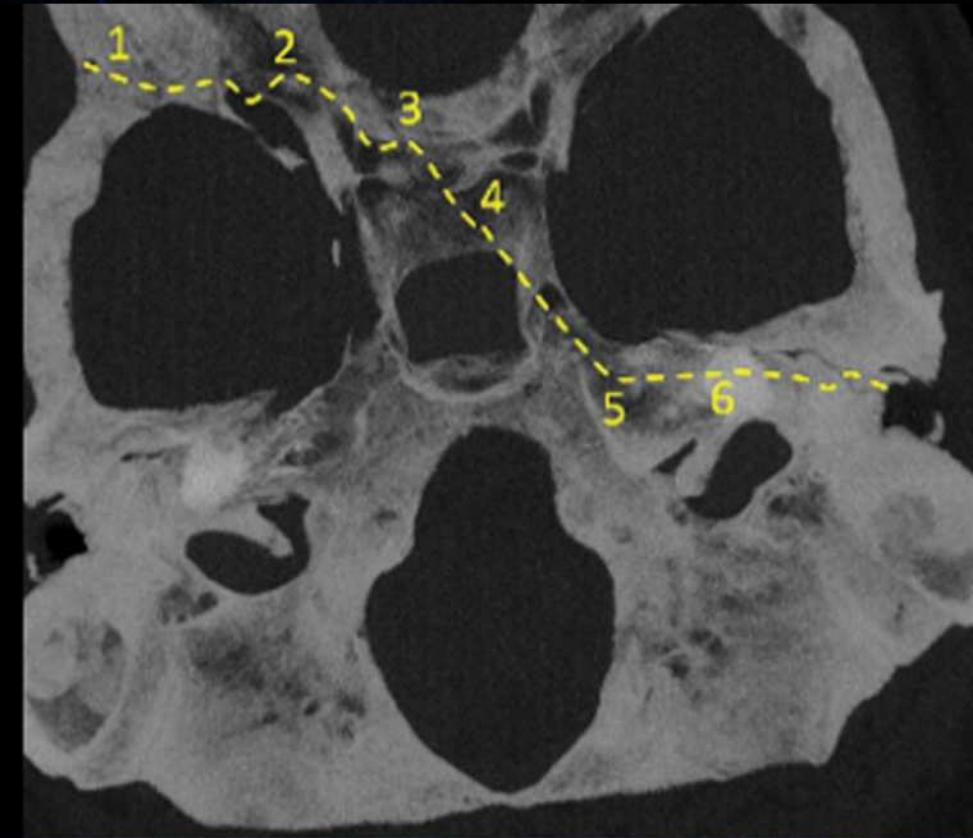
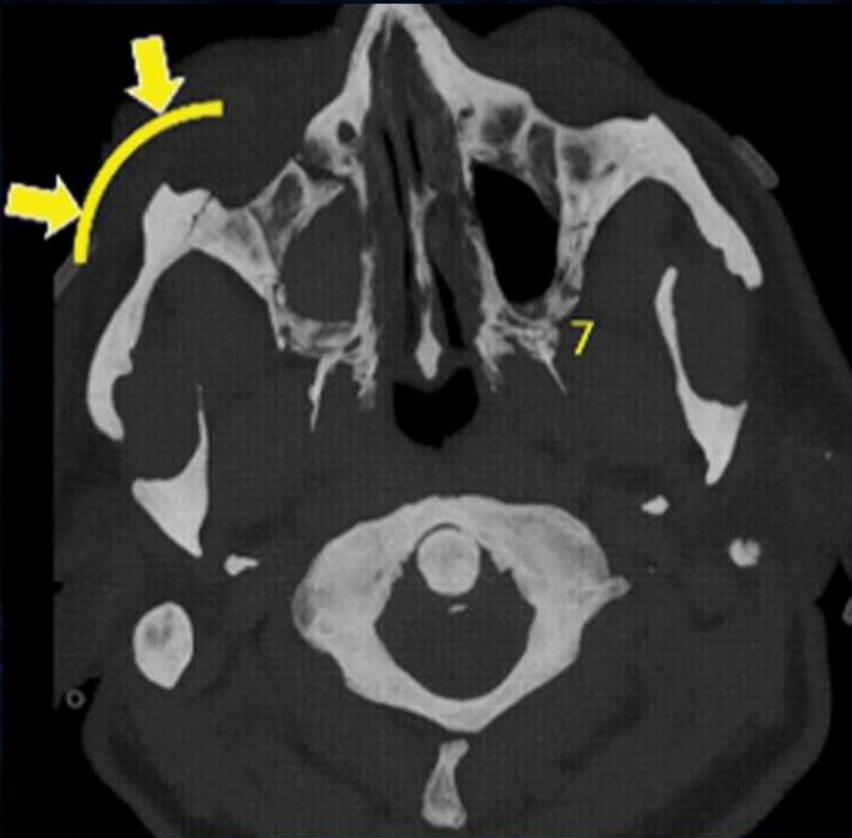
Transsfenooidaalne tagumine ristimurd^{8,9}

- Temporaalne-oktsipitaalne lõök. Tagurpidi U-kujuga.
- 1 tagumine sfenoid/clivus horisontaalselt, 2 sfenopetroosfissuur, 3 bilateraalselt temporaalluud, 4 võib haarata petro-oktsipitaalsutuuri
- Tüsistustena ICA kanali vigastus, foramen jugulare haaratuse korral venoossiinustromboos. Kuulmiskadu, liikvori leke.

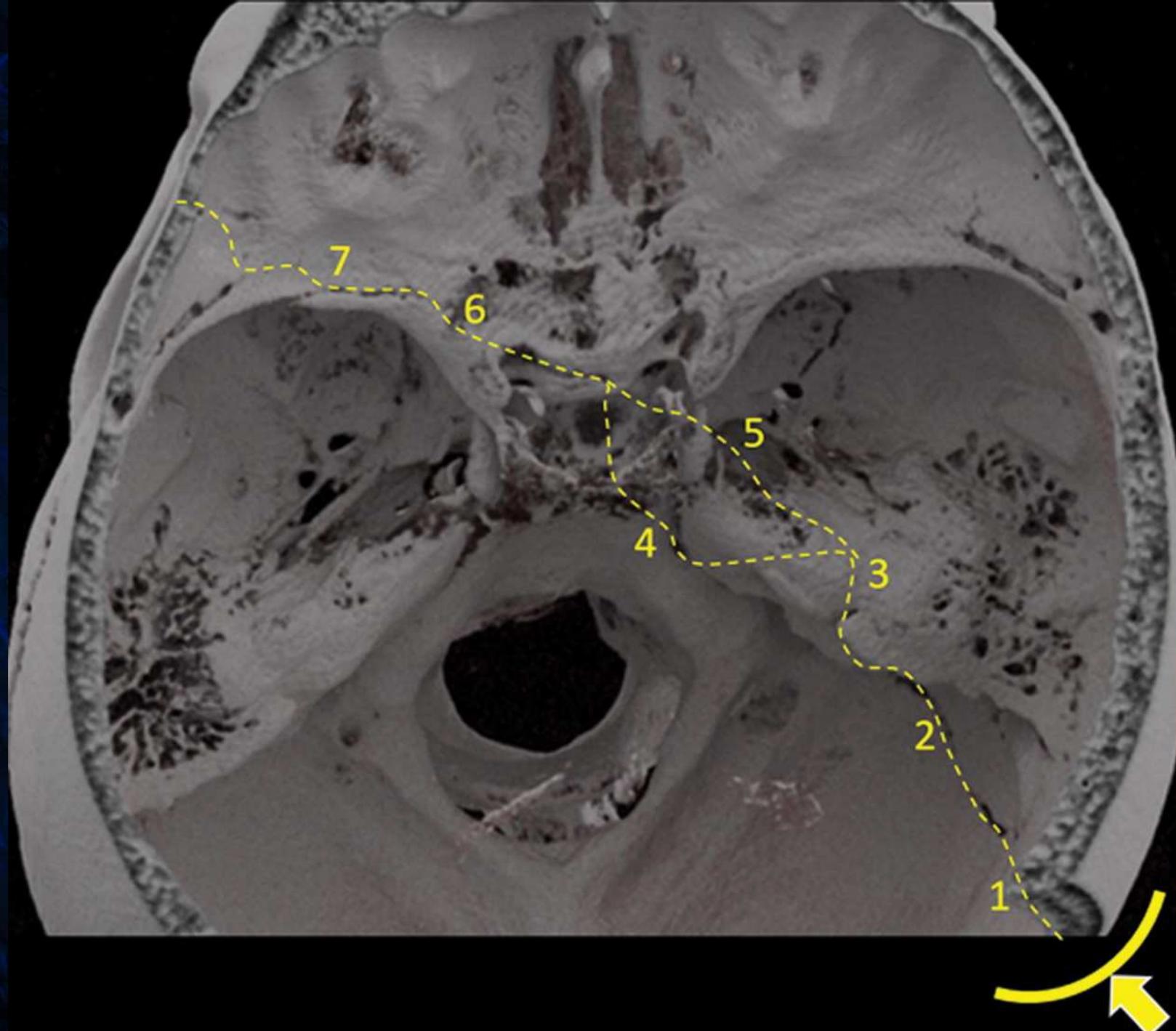
Transsfenoidaalne lateraalne frontaalne diagonaalmurd^{8,9}

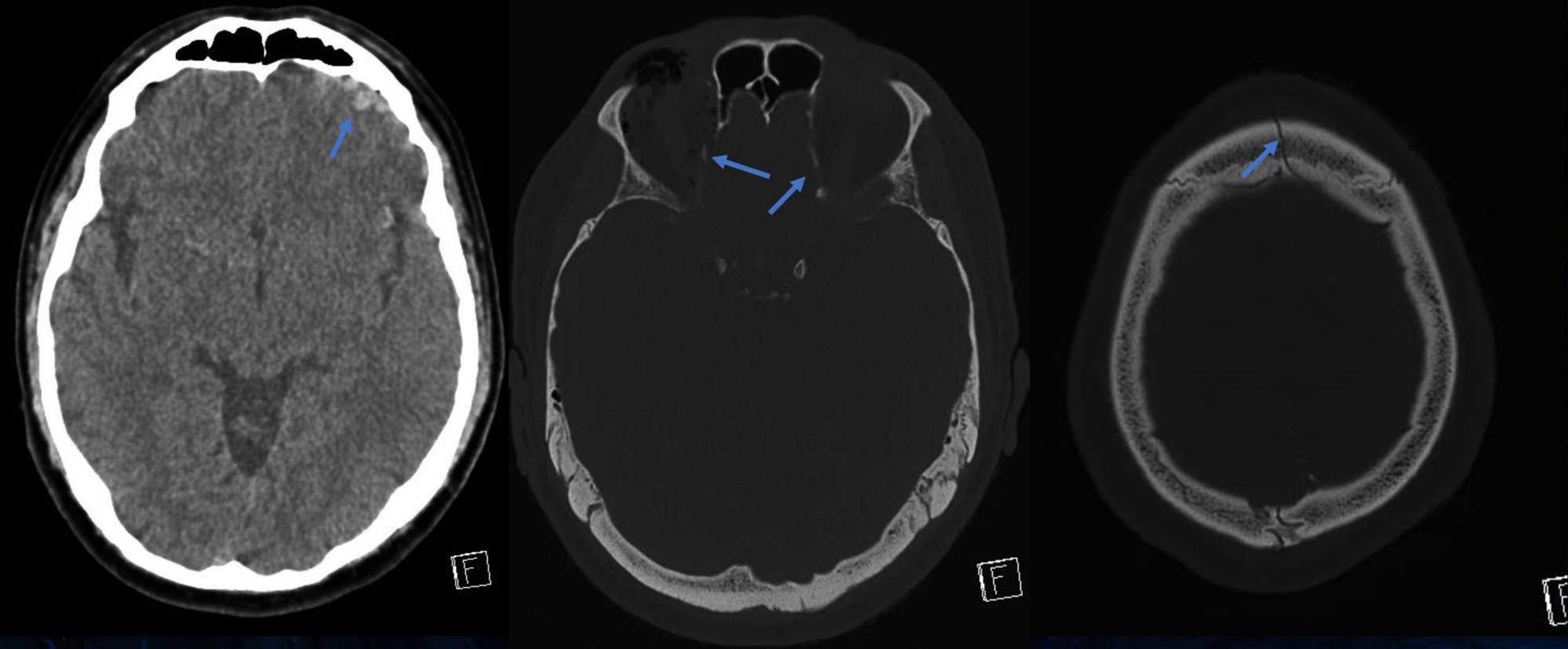
- Löögikoht sarnaluu või superolateraalne orbita.
- Kulgeb üle keskjoone.
- 1 sfenotemporaalne sammas, 2 orbita tipp ja lagi, 3-4 kiilluu keha põiki või risti, 5 sfenopetroosne fissuur, 6 petroosne temporaalluu
- Halb prognoos.
- Liikvori leke, ICA vigastus, SOFS, OAS, TON, kuulmiskadu, KN VII vigastus, siinustromboos.

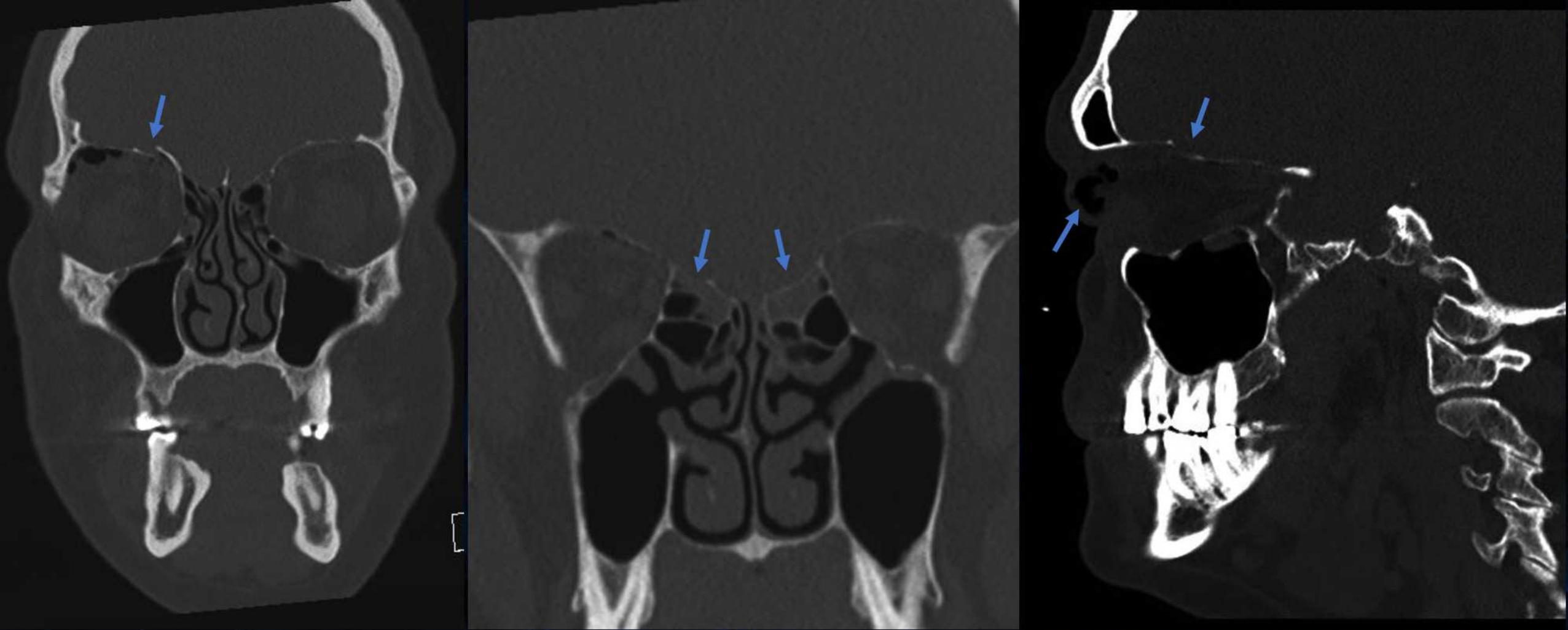
Transsfenoidaalne mastoid diagonaalmurd^{8,9}

- Löögikoht temporaalluu mastoid.
- Enamasti letaalne.
- Läbib sfenoidi diagonalis.
- 1 oktsipitomastoid õmblus, 2 petroosne temporaalluu, 3 sfenopetroosfissuur, 5 sella ja kiilluu põiki, 6-7 orbita tipp ja lagi
- ICA vigastus, liikvori leke, siinustromboos, kuulmiskadu, KN vigastused.

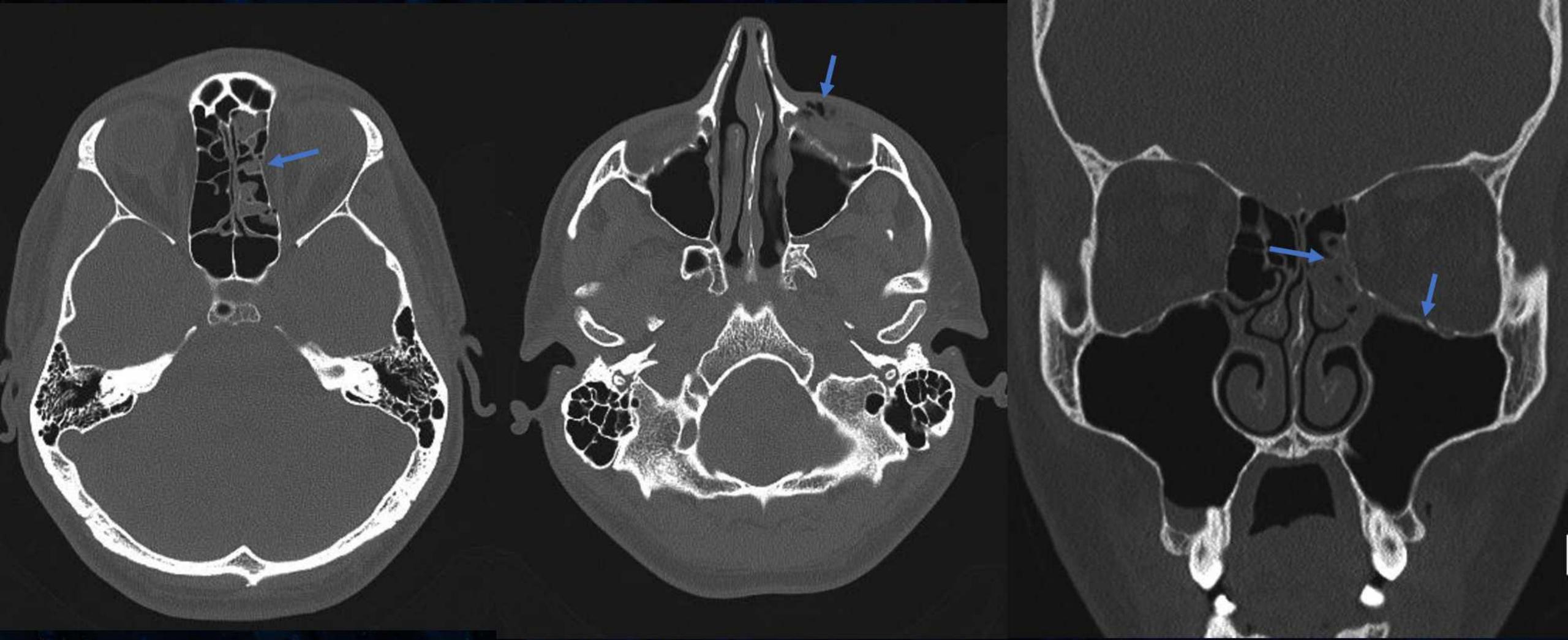

- Kukkunud libedaga kukla piirkonnaga vastu maad. Kaebab tugevat peavalu otsmiku piirkonnas, ninast verejooks, hematoom parema orbita piirkonnas. M60a
- Juhtunut mäletab, ajas, kohas, isikus orienteeritud. Kurdab peavalu, muid kaebusi pole.

- Bifrontaalsel hemorraagilised kontusioonikolded. Vasakut parietaal- ja frontaalluud haarav põikimurd. Mõlemapoolne orbita lae blow-in tüüpi murd. Paremal orbita lae fragmendi vähene nihe intraorbitaalsele. Mõlemapoolselt orbita mediaalsete seinte oluliste niheteta murrud. Intraorbitaalsel õhkemfüseem. Kahtlus lamina cribrosa nihketa murdudele <0,5 cm defektidega. Minimaalne pneumotseefalus.

- Rauast tööriist lendas pinge all vasakusse silma. Patsient kaebab topeltnägemist.
- Vasakul orbita mediaalse ja alumise seina blow-out tüüpi murrud. Lamina papyracea fragmendi vähene nihe etmoidaalsele. Orbita alumise seina murd ulatub canalis infraorbitalisesse. Etmoidrakustikus verd, intraorbitaalsel õhkemfüseem. Silmaliigutajalihaste pitsumisele viitavat ei tähelda.

M34a

TÜK

Tänan kuulamast!

Kasutatud kirjandus

1. Gómez Roselló, E., Quiles Granado, A.M., Artajona Garcia, M. et al. Facial fractures: classification and highlights for a useful report. *Insights Imaging* 11, 49 (2020). <https://doi.org/10.1186/s13244-020-00847-w>
2. Blair A. Winegar, Horacio Murillo, and Bundhit Tantiwongkosi. Spectrum of Critical Imaging Findings in Complex Facial Skeletal Trauma. *RadioGraphics* 2013 33:1, 3-19. <https://pubs.rsna.org/doi/10.1148/rg.331125080>
3. Sergey Kochkine, MD et al. Imaging of Facial Trauma: The Bottom Up Approach. RSNA 2020 All Day Room: NA Digital Education Exhibit. <https://dps2020.rsna.org/exhibit/?exhibit=ER110-ED-X>
4. Rafael M. Loureiro, Erica A. Naves, Rafael F. Zanello, Daniel V. Sumi, Regina L. E. Gomes, and Mauro M. Daniel. Dental Emergencies: A Practical Guide. *RadioGraphics* 2019 39:6, 1782-1795. <https://pubs.rsna.org/doi/10.1148/rg.2019190019>
5. P. Martin Medina, L. Koren, A. Rivero, E. Salvador, A. Hilario Barrio, J. M. Millan, A. Ramos Gonzalez; Madrid/ES. Facial trauma report: a practical and actualized approach beyond radiological description. ECR 2021 Educational exhibit. <https://dx.doi.org/10.26044/ecr2021/C-12517>
6. Camila S. Barbosa, MD et al. Do Not Fall on One's Face - A Review of Facial Fractures. RSNA 2020 All Day Room: NA Digital Education Exhibit. <https://dps2020.rsna.org/exhibit/?exhibit=NR264-ED-X>
7. Kathia Dubron et al. Incidence, Aetiology, and Associated Fracture Patterns of Infraorbital Nerve Injuries Following Zygomaticomaxillary Complex Fractures: A Retrospective Analysis of 272 Patients. June 2021 Craniomaxillofacial Trauma and Reconstruction. DOI:10.1177/19433875211022569
8. David Dreizin, Osamu Sakai, Kathryn Champ, Dheeraj Gandhi, Bizhan Aarabi, Arthur J. Nam, Robert E. Morales, and David J. Eisenman. CT of Skull Base Fractures: Classification Systems, Complications, and Management. *RadioGraphics* 2021 41:3, 762-782. <https://pubs.rsna.org/doi/10.1148/rg.2021200189>
9. Christopher Rhodes, MD, Jason E. Lally, MD. Skull Base Fracture Evaluation. RSNA 2020 All Day Room: NA Digital Education Exhibit. <https://dps2020.rsna.org/exhibit/?exhibit=NR165-ED-X>